

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИ

2013 сыл
Муус устар
30 күнэ
Оптуорунньук
№ 62-63 (10835)

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастын хаһыата»

БЭҕЭНЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын
мунһабыттан
бэлиэтээһиннэр

Ис дьыала отделын участково-вайдар начальнигара М.М. Кокарев саас буолан кырбааһын, уоруу, ордук сотовай телефону, велосипеды уоруу элбэбитин иһитиннэрдэ.

Ааспыт нэдиэлэҕэ Нам с. Чернышевской уул. 22 №-дээх дьиэтин таһыгар гараж умайбыт. Баһаарынайдар көмөлөрүнэн быһааммыт. Сабадалааһын дааннайынан оҕолор уотунан оонньообуттарын түмүгэр баһаар буолбут. Ааспыт нэдиэлэҕэ Партизан куллубугар оперативнай-тактической үөрэтии буолбут.

ОГПН начальнига Н.А. Парников иһитиннэригинэн баһаартан кутталлаах буолуу сезона эрдэ саҕаламмыт, номуо бөҕү уматы, тэлгэһини өртөөһүн түмүгэр умайбылар тахсаннар вызовтар буолбуттар. Николай Алексеевич дьон дьиэлэрин таһыгар бөҕү уматар буоллактарына сарсыарда, тыала суох күнүгэ уонна көрөн туран уматаллара ирдэнэрин эттэ. Умайыгыны таһаарыт дьон административнай мээрэҕэ тардыллыахтара. Автовокзал баһаарын туһунан матырыйаал хомуллун куоракка экспертизаҕа ытыллыбыт.

«Ленскэй нэһилиэк» МТ баһылыга А.Г. Новгородов 1 Маай бырааһынньыгар тэрилтэлэр парадка актыбынайдык кытталларыгар ынырда. Муус устар 18 күнүгэр диэри санитарнай ырааһырдыыга икки ыйдаах мөһөнү сэлээн барар. Дьоккуускай куорат управаларын кытта көпсөтти ытыллыбыт, онно куорат тэрилтэлэригэр ыраастыылыгыгар сыһыарылыбыт территориялары Президент бигэрэппит. Нам селотун ыраастанар территорияларын картатын сангалыттан онгонор баран улуус баһылыгынан бигэрэтиэхпит дьон Андрей Григорьевич иһитиннэрдэ. Сыбаалка иһэ уонна таһынааҕы баһыналар тыраактарынан астарыллан ыраастаммыттар. «Алекс» дьон тэрлэт бу үлэнэн дьарыктанар. Сыбаалка ыраастаммытын үрдүнэн сорох дьон сүрэхтээһин иһирдэе киирбэккэ таһыгар баһынааҕа бөхтөрүн куталлар. Село баһылыга Андрей Новгородов бөҕү таһыгар кутар дьону тутан мээрэҕэ тардыахпыт дьон иһитиннэрдэ.

Бэлиэтэнэ В. РЫКУНОВА

ПРАЙМЕРИЗ ТУГУ КӨРӨРӨ?

Ааспыт өрөбүлгэ Тулагы, Киллэм уонна Кангалаас бөһүөлэктэригэр ытыллыбыт праймеризка окуруктааҕы «Бир ныгыл Россия» партийнай испиһэтинэн А.И. Еремеевкэ 201, Т.А. Гладковаҕа 83, Н.Г. Парниковка 33, А.С. Алексеевкэ уонна М.Р. Софроноваҕа 23-түү выборщик куластарын биэрдиэр. Оттон биир мандааттааҕы окуругунан Н.В. Слепцов 238, И.Р. Попов 168 куолаһы ситистилэр. Бу бөһүөлэктэргэ 900-тэн тахса выборщиктан кыттыгыны 411 выборщик ылан 57,9% тэннэстэ. Барыллаан дааннайдар түмүк аабы кэнииттэн кыратык халбаннахтарын сөп.

Бэйэ информ.

Республика күнүгэр

Муус устар 27 күнүгэр Хатырыкка Республика күнэ бэлиэтэннэ. Бу күн Саха сиригэр автономия тэриллибитин бэлиэтиир үөрүүлээх тэрээһингэ

сүгүрүйүөхтээхпит, сырдык олоххо олохторбут иһин махта-ныахтаахпыт, олохтообут республикалар сайдарын туһугар кыһаллыахтаахпыт, бу бырааһынньык суолтата сыл айы-үрдээн иһэр дьон эттэ. Егор Афа-

ингэрилиннэ. Бөтүг, Партизан, Хатырык баһылыктарыгар нэһиликтэрин гербтэ бигэрэммитин туһунан сибидиэтэли-стибэни Президент тутарда. Маны таһынан М. Аммосов аатынан государственность исто-

РЕСПУБЛИКА КҮНҮН СУОПТАТА ҮРДҮҮР

СР Президентэ Е.А. Борисов салайааччылаах правительственной делегация, улуус салалтата, общественноһа кытына.

Президент Е.А. Борисов, правительство председателэ Г.И. Данчикова, СР бастакы Президентэ М.Е. Николаев, Президент, правительство администрациятын салайааччы Ю.С. Куприянов, Ил Түмэн председатели солбуйааччы А.В. Кривошапкин, улуус баһылыга А.И. Ильин, Хатырык баһылыга А.М. Пинигин, бары мустубут дьон М.К. Аммосов пааматынньыгар тыыннаах сибэккилэри уурдулар.

Үөрүүлээх мунһабы Ю.С. Куприянов салайан ытты. Президент бэйэтин этиитигэр 1922 с. киэн туттар дьоммут М. Аммосов, И. Барахов, П. Ойуунускай о.д.а. олох эдэр саастарыгар автономияны олохтообуттарынан биһиги киэн туттан туран

насевич биир сүүн этиитинэн 2022 с. СР автономиятын 100 сылын бэлиэтиир туһунан Ыйаахха илии баттабытын туһунан иһитиннэриитэ буолла. Салгы мунһах кыттылаахтарыгар туһаайан Ил Түмэн депутата, профсоюзтар федерацияларын председателэ А.Н. Ким-Кимэн, республика бастакы Президентэ М.Е. Николаев, улуус бочуоттаах гражданина Д.Д. Пахомов тыл эттилэр.

Бу күн республика Президентэ государственнай наһарадалары туттарда: Нам улууһун дьахталларын сэбиэтин председателигэр С.Д. Кобяковаҕа «СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһит» аат ингэрилиннэ, 2 Хоһомуос дьаһалтатын сүрүннүр специалиһыгар З.Т. Лонгиноваҕа уонна 1 Хоһомуос дьаһалтатын кылаабынай специалиһыгар Г.П. Ядрееваҕа «СР муниципальнай сулууспатын туйгуна» аат

риятын музейын директорыгар А.В. Кириллингэ музейга анаан 2013 с. республика историятын уонна үлэтин туһунан кинигэни бэлэхтээтэ. Кэлбит дьон Хатырык нэһилиэтин «Кэрэчээнэ» детсад итиллээччилэрин уонна Хамадаттааҕы саха-французскай лицей үөрэнээччилэрин ааҕыларыгар хоһооннору болдойон иһиттилэр.

Мунһах кыттылаахтара музей кэрийэн Республика күнүгэр анаан оҕоһуллубут быһаптаны, историяны көрдөрөр сценическэй инсценировканы сэнээрэн көрдүлэр. Бу күн сарсыарда 10 ч. гражданственность уроктара буоллулар, эбиэттэн киһэ бастын үөрэхтээх, актыбыс оҕолор улуустааҕы слеттара ытыллына. Түмүккэ Президент Хатырык оскуолатын 11-с кылааһын үөрэнээччилэрин кытта хаартыскаҕа түстэ.

В. РЫКУНОВА

САХАЛАР УОННА КЫРГЫЗТАР СИБЭЭСТЭРЭ БӨБӨРГҮҮР

Муус устар 27 күнүгэр Ил Түмэн председатели солбуйааччы Александр Жирков уонна М.К. Аммосов кыһа Лена Аммосова Бишкеккэ улуучулаах государственнай политической деятель, Саха сиригэр уонна Кыргызстанга государственной олохтообуттартан биридэстэрэ М.К. Аммосов пааматынньыгар сибэккени уурдулар. Бу өрөгөйдөөх тэрээһингэ Бишкек мэра Иса Омуркулов, Кыргызстан народнай суруйааччыта Бексултан Жакиев, «Кыргызфильм» генеральнай директора Таалайбек Кулмандыев о.д.а. кыттыгыны ылылар.

М.К. Аммосов туһунан Бишкек мэра Иса Омуркулов, Ил Түмэн председатели солбуйааччы Александр Жирков, суруйааччы Бексултан Жакиев о.д.а. тыл эттилэр. Лена Аммосова дьэ кэргэнин аатыттан Кыргызстан уонна Саха республикатын салалталарыгар аҕатын үтүө аатын үйэтитиигэ үлэлэрин иһин махтал тылын эттэ. Народнай

суруйааччы Бексултан Жакиев бэйэтин этиитигэр: «Саха норуота биһиги кыргызтарга бэйэ историятыгар ытыктабыллаахтык сыһааннаһы холбоһуун биэрэр. Бу норуот муударайын туоһута буолар. 90-с сыллар сагаларыгар быста сыспыт сибэстэрбитин чөлүгэр түһэриигэ улахан үлэ барда. Александр Жирков көүлээһининэн биһиги саха эрэ норуотугар буолбакка кыргызтарга кытта сыһааннаах улахан событиеларга кыттыгыны ылыбыт. Ол курдук Максим Аммосовка пааматынньык турда, биһиги исторической музей-бытыгар кини туһунан анал стендэ тэрилиннэ, Аммосов туһунан холбоһуктаах киһэ уһулунна. Аны сахалы тылынан Манааһы уонна кыргызты тылынан Олонхону тылбаастааһын үлэтэ сагаланна».

Өссө тохсунньу 24 күнүгэр Ил Түмэн председатели солбуйааччы, М.К. Аммосов 115 сааһын бэлиэтииргэ республикатааҕы оргкомитет председатели сол-

буяаччы Александр Жирков «Максим Аммосов» уонна «Раиса Цугель-Аммосова» кинигэлэри сүрэхтээһингэ Бишкек куоракка Саха республикатын Күнүгэр болдоон сыллата Бишкеккэ М.К. Аммосов пааматынньыгар сибэккени уурууну үтүө үгэс быһытынан олохтуурга этии киллэрибит. Кыргызстанга сылдьар кэмигэр Александр Жирков национальной музей үһүс этээһигэр М.К. Аммосов туһунан бастайааннай экспозицияны туруорууга салгы кэпсэтинни ытыаҕа. Аны «Кыргызфильм» ген. директоры Т. Кулмандыевы кытта «Максим Аммосов» киһэ 2-с чааһын устар туһунан кэпсэтибэ. Маны сэргэ Александр Николаевич кыргызтар «Манаас» народнай эпостарын сахалы тылынан уонна Олонхону кыргызты тылынан тылбаастааһынга үлэни тэрийиигэ хас да көрсүһүүнү ытыаҕа.

Ил Түмэн пресс-сулууспата

КҮНДҮ НАМ УЛУУХУН ОЛОХТООХТОРО, ҮЛЭЛЭН ИТИЛЛЭЭЧЧИЛЭРЭ!

Эһигини үлэ киһитин уруйдуур, сандал саас бырааһын-ныгынан - күөх Маайынан «Нам улууһа» МТ дьаһалтатын аатыттан ис сүрэхтэн итиитик - истинник эбэрдэлибин!

Наммыт улууһун бары үлэ-лээн итиллээччилэрэ сомоҕо күүс буолан күннэтэ үүнэр - сайдар олохтот сүҥкэн кылаатын киллэрсэбит, кэлэр кэскилбит тупсар соргутун уһансабыт.

Эһиги ортобугу баар, күргүөмнээх үлэни өрө туттут, өрүү үрдүк ситиһи инни-ки күнүгэр сылдьар, бастын үлэһит дьоннордоох үлэ коллективтара үгүстэринэн улуспут социальнай - экономической туруга тупсар!

Көдүүстээх үлэҕэ көбүлүүр үлэһит киһи, үлэ - дьол бастын көрдөрүүтүнэн, үтүө холбурун уонна киэн туттуунан мэлдьи ааттана туруоҕа!

Баһарабын хас биридди үлэһит киһиэхэ чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үлэҕэ - хамнаска үрдүктөн үрдүк ситиһиилэри, күндэлэс күннээх сандал саас үөрүүтүнэн туолбут үтүмэн дьолу, байылыат, сайдам ологу!

А. ИЛЫН,

Нам улууһун баһылыга

СААС УОННА ҮЛЭ БЫРААҤЫННЫГЫНАН!

Убаастабыллаах Нам селотун олохтоохторо, ыалдьыттар! Эһигини 1 Маайынан итиитик-истинник эбэрдэлибин!

Хас биридди киһиэхэ бу күн саас кэлигин, сылааһы, айылда тыллытын кэрэһэлиир. Бүгүн Пирибый Маай үлэһит дьон аан дойдугааҕы сомоһолууларын көрдөрөр, эйэбэ, бэйэлэрин дойдуну туркутаах буолуутугар тардыһыа дьуллууларынан түмсэр дьон көдүүстээх үлэтин символунан буолар.

Быйылгы сыл Тьа сири сайдытын сылынан биллэриллэн биһиги тапталаах Наммыт селотун социальнай-экономическай сайдытыгар тус кылааптыгын киллэриэхтээхпит, бу сыл биһиэхэ туһалаах буолан Наммыт чэчири сайдарын туһугар үлэлиэхтээхпит-хамсыахтаахпыт. Ити барыта эһиги идэбитин үрдүктүк баһылыгыгынан уонна үлэһит дьон буоларгытынан кыаллыаҕа. Бырааһынньык күн ордук истин махтал тыллара үлэ ветераннарыгар аныахпын баһарабын.

Ис дууһабыттан баһарабын эһиэхэ дьолу, эйэни уонна туруктаах буолууну, үлэбитигэр уонна олоххутугар сана ситиһиилэри!

Андрей НОВГОРДОВ,
«Ленскэй нэһилиэк» МТ
баһылыга

УБААСТАБЫЛЛААХ НАМ ОРОЙУОНУН ОЛОХТООХТОРО, БИИР ДОЙДУЛААХТАРЫМ!

Эһигини барыгытын кэлэн иһэр аан дойду норуоттара бары билинэр сааскы бырааһын-ныгынан - Первэй Маайынан - итиитик-истинник ис сүрэхтэнтэн эбэрдэлибин!

Баһарабын барыгытыгар ыстаал доруобуйаны, үлэбитигэр ситиһиилэри, уһун тобус ыйдаах кыһыммытын этэнгэ туораа-быккытынан, саха норуота барыта билинэр бэс ыйыгар буолар сайынчы бырааһынньыктыгын - Ыһахпытын - этэнгэ көрсөртүтүгэр ыгырабын.

Ытыктабылы кытта Николай
РУМЯНЦЕВ,
Ил Түмэн депутата

Нэһилиэк – баһылыгынан

Муус устар 20 күнүгэр «Ленскэй нэһилиэк» МТ баһылыга А.Г. Новгородов Москва куоракка Государственной Дума Федеральной Мунньах дьиэтигэр олохтоох бэйэни салайыны тэриллэбитэ 10 сыллаах үбүлүйдээх үөрүүлээх мунньах кыттыны ылан кэллэ. Андрей Григорьевичтан бу мунньахха кыттыгытын туһунан кэпсиргэр көрдүстүм.

– Андрей Григорьевич, бу мунньахха Саха сириттэн хаһыа буолан сырыттыгыты уонна мунньах туһунан иһитиннэр эрэ.

– Олохтоох бэйэни салайыны тэриллэбитэ 10 сыллаах тэрээһинигэр Саха сириттэн төрдүө буолан сырыттыбыт: Дьокуускай куорат мэра А.С. Николаев, Дьокуускайдаагы куорат Думатын председателэ А.А. Саввинов, Мирнэй куорат мэра Э.Р. Султанов уонна мин. Муус устар 21 күнүгэр Россия Президентин Ыйаагынан РФ үрдүнэн олохтоох бэйэни салайыны күнүнэн биллэриллибитэ. 1785 с. муус устар 21 күнүгэр өссө императрица Екатерина II куораттарга жалованнай грамотаны биллэрбитинэн сибээстээн бу күн олохтоох бэйэни салайыны күнүнэн буолбут. Муус устар 20 күнүгэр сарсыарда 9 ч. – 10 ч. быыстапка тэрилиннэ. Ол кээнэ 11 ч. диэри бэйэни салайыны киин сэбиэтин уонна Россия куораттарын союзун мунньага буолла. Күнүс 12 чаастан 16 ч. 30 м. диэри бэйэни салайыны 10 сылыгар аналлаах үөрүүлээх мунньах кыттылына. Мунньагы Госдума председателин бастакы солбуйааччы Александр Жуков салайан ыытта. Мунньахха РФ Правительствотын председателин солбуйааччы, 2003 с. алтынны 6 к. 131-ФЗ №-дээх «Олохтоох бэйэни салайыны тэрээһинин уопсай принциптерин» автора

Дмитрий Козак, РФ региональной сайдыытын министрэ Игорь Слюняев, Дума фракцияларын салайааччылары: «Биир ньыгыл Россия» партия салайааччыта Владимир Васильев, компартия салайааччыта Геннадий Зюганов, ЛДПР салайааччыта Владимир Жириновский, государственной органнар бэрэстэбиитэллэрэ кыттыны ылылар.

Нам улууна 2003 с. бэйэни салайыныга кирибиппит, бу кэм устата элбэх үлэ ытытылына. Ол курдук нэһиликтэринэн сар

уобаластарын муниципальной тэриллиилэрин салайааччылары, Хабаровскай куорат мэра тыл эттилэр. Кинилэр бэйэни салайыны боломуочуйаларын толорууга үп өттүнэн хааччылыылаах буоларыгар, муниципалитеттар социальной-экономической сайдыыларын тупсарыга үлэлэһэргэ санааларын тиэртилэр.

Госдума дьиэтигэр пропустах эрэ буоллаххына киирэбин. Пленарнай мунньахтар буолар саалаларыгар киирэргэ күөх

Бүтүн Россиятаагы 6-с конкурстарын түмүгэ таһаарылына. Бу конкурс сылын аайы ытытылар эбит, Россия муниципальной тэриллиилэрин бары үлэтигэрэ кыттыахтарын сөп. Конкурс комиссиятын састаабыгар РФ үбүн, экономической сайдыы, тыа хаһаайыстыбатын, үлэ министрдрэ, общественной палата, «Россия куораттарын союһа» түмсүү, куораттар экономикаларын институтун фондата, Президент иһинэн Россиятаагы государственной сулууспа академията

«Бастын сабыылаах административнай-территориальной окурук» диэн номинациялар олохтоммуттар. Кыайылаахтар 1, 2, 3 степеннээх дипломнарын наһараадаланылар. «Бастын муниципальной тэрилли» номинацияны РФ правительствотын председателин солбуйааччы Д. Козак, «Бастын баһылык» номинацияны РФ региональной сайдыы министрэ И. Слюняев, «Бастын муниципальной сулууспалаах» номинацияны «Биир ньыгыл Россия» партия салайааччыта В. Васильев туттардылар.

Конкурс кыттааччыларыттан олох кылгас кэмгэ – олунньу 20 күнүттэн муус устар 1 күнүгэр диэри кэмгэ сайаапка хомуллубута. Бу конкурска биһиги үлэһиппит, «Ленскэй нэһилиэк» МТ дьаһалтатын социальной боппуруостарга кылаабынай специалиһа А.Е. Олесева кыттан улахан ситиһиллэннэ. Кини бу конкурска Саха сириттэн соботоҕун кыттыбыта. Барыта 700-тэн таһа сайаапка кирибит. Анастасия Егоровна бу конкурска кыттан 17 бастын үлэлээх муниципальной сулууспалаахтар ахсааннарыгар киирэн үһүс миэстэни ылан «Бастын муниципальной сулууспалаах» номинацияны ылла, 3 степеннээх дипломунан наһараадаланна. Анастасия Егоровнаны бу улахан ситиһиниэн истинник эбэрдэлибин. 2014 с. этгис конкурс эмиэ ытытылаахтаах, онно кыайылаахтар харчынан бириэмийэлэниэхтэрэ диэтилар.

Бу улахан мунньахха сылдьан уопут агастаһан, атын муниципальной тэриллиилэр салайааччыларын кытта билсэн, кэпсэтэн, элбэҕи эбинэн кэллим. Түгүнүнэн туһунан нэһиликтэр уонна улус дьаһалтатын үлэһиттерин, депутаттарын профессиональной бырааһынньыктарынан эбэрдэлибин.

Кэпсэттэ В. РЫЖУНОВА

АНДРЕЙ НОВГОРОДОВ: «ЭЛБЭҔИ БИЛЭН, ЭБИНЭН КЭЛЛИМ»

(Интервью)

на устаап, нормативнай-правовой балаһыанньалар, акталар ытытылыгытара, нэһиликтэргэ депутаттар талыллан үлэли ололорлор.

Мунньахха фракциялар салайааччыларыттан бэйэни салайыны сайдыытыгар туһуланар элбэх этии кирирдэ. Холубур, нолуок базатыттан үп кириитин, дохуот чааһын олохтоох таһымга биэри суотугар дохуот базатын үрдэтии, боломуочуйалары толорууга, НДС-тан отчислениелар, транспортнай нолуогу, физическэй сирэйдэр нолуоктарын тутуу процеһын чэпчэтии о.д.а. Бэйэни салайыны боломуочуйаларын толорууга 1,3 трлн. солк. тийбэтин, 2013 сылтан муниципальной бюджет 68 млрд. солк. үрдэтиллибитин, муниципалитеттарга эбии үбү көрүүххэ наадатын туһунан этилиннэ. РФ Президентэ региональной сайдыы министрствотыгар муниципальной тэриллиилэргэ сыһыаннаах хонтуроллуур-кэтиир үлэни бэрээдэктиир туһунан сокуон бырайыагын бэс ыйыгар оңороругар соруудахтаабыт. Мунньахха Ростов, Астрахань

пропуһу көрдөрөбүн, мунньахтыгар саалаа кыһыл көмүс өңнөөх пропустах киирэбин.

– «Ленскэй нэһилиэк» МТ үлэһитэ А.Е. Олесева улахан ситиһиллэммитин туһунан кэпсээ эрэ.

– Мунньах иккис чааһыгар РФ региональной сайдыы министрствота тэрийэн ыытар муниципальной тэриллиилэр

кирибиттэр. Белгород, Москва, Иркутская, Саратов куораттар, Ленинградскай уобалас, Татарстан муниципальной тэриллиилэрэ конкурска актыыбынайдык кыттыбыттар. «Бастын муниципальной тэрилли», «Муниципальной тэрилли бастын баһылыга», «Бастын муниципальной бырайыак», «Бастын муниципальной сулууспалаах»,

Күһүккө көрөр дьоммут

Хатырыктаагы участковой балыһа сиэстэрэтэ Бугаева Пелагея Васильевна 1963 с. ыям ыйын 4 күнүгэр арыс оҕолоох Василий Васильевич уонна Анна Николаевна Поротовтарга төрдүс оҕонун күн сирин көрбүтэ.

рээһингэ «Үрүн халааттаах аанһал» нэһилиэк баһылыгынан номинациятын хаһаайката Полина тустаах үлэнэн мунгурдамат, олоххо актыыбынай позициялаах, 2005-2008 сс. нэһилиэк дьахтарын комитетин чилиэнэ, 2008-2010 сс. «Чэбдик» түөлбэни салайыта, оҕолоро кыраларыт-

Кэргэнинээн Федот Николаевичтыын үс оҕолоохтор, сиэннэрдээхтэр. Пелагея Васильевна үлэтэ үрдүктүк сыаналаммыта, ол курдук 2005 с. РФ доруобуйатын харыстабылын министрэ М.Ю. Зурабов Махтал суругунан бэлиэтэммитэ, 2006 с. «Саха республикатын доруобуйатын

Үөрэҕирин зйгэтигэр

оскуолатыгар „Сивцевскай ааһылар“ 2010 с. сағаламмыттарга. Бу ааһылар түгө майгылаах, ыраас суобастаах, диринг билиилээхкөрүүлээх, оскуола материальной базата хаһырыгар элбэх сыратын биэрбит учууталга, оскуола дириэктэригэр, Нам улуһун бочуоттаах гражданыгар Евсей Павлович Сивцевкэ ананан дьытылларлар. Ааһылар сылынан-соруунан буолаллар: оҕону дьык кэргэнгэ итиигэ төрөппүт оруолун үрдэтии, иитии боппуруостарыгар бэйэ уопутун тарҕатыы, атастаһыы. «Оҕону, ыччаты иитии билигин кэмгэ бастакы күөнгэ турар буолла. Кини киһи быһыытын септөөхтүк итигиллэн тахсарын, олоххо миэстэтин буларын иитии сүрүн соруунан бэлиэтибин. Оскуола сүрүн сыалбытынан оҕону итиигэ учуутал - үөрэнээччи - төрөппүт – общественность оруолларын ситимнииргэ дьулуһабыт», – диэн 2 Хомуस्ताах орто оскуолатын дириэктэрэ М.Г. Парникова этэр.

Быйыл муус устар 9 күнүгэр улус төрөппүттэрин түмэр, 2 Хомуस्ताах орто оскуолатын бастакы дириэктэрин Е.П. Сивцев аатын

„Биир дьоһуннаах тэрээһининэн 2 Хомуस्ताах орто

УЛУС ТАҔЫМЫГАР ТАҔААРАН

үйэтигэр сыалтан улус таһымыгар таһаарылына. Кыттааччылар 3 хайысханан араһан үлэлэтиилэр. Бастакы хайысха аата «Иитиигэ дьык кэргэнинэн: эбээ, эһээ, ийэ, аҕа оруола» диэн. 3 миэстэни В.И. Ширяева (2 Хомуस्ताах) ылла, үлэтин аата «Роль родителя в развитии творческих способностей младшего школьного возраста», 2 миэстэни - Л.Е. Бочкарева-Жиркова (Көбөкөн), үлэтин аата «Тыа саха ыалын үгэстэринэн оҕону иитии», 1 миэстэне А.П. Меркулов (2 Хомуस्ताах) «Уол оҕону иитии» үлэтинэн уонна Н.В. Индеева (Хамаҕатта), үлэтин аата «Оҕону иитиигэ эбээ оруола» таһыстылар. Иккис «Дьык кэргэнгэ оҕону ааҕарга угуйуу» хайысхага 7 төрөппүт кытына. 3 миэстэни Л.В. Ядреева (Нам) ылла, үлэтин аата «Повышение интереса к чтению в семье», Я.М. Ядрихинская (Көбөкөн) «Оҕо ааҕарга дьулуһуутугар дьык кэргэн сабыдыала», А.В. Осипова (2 Хомуस्ताах) «Оҕону дьык кэргэнгэ ааһы нөҥүө чинчийэр үлэ-бэ сыһыарыы» үлэлэринэн 2 миэстэбэ таһыстылар. «Алын кылаас оҕолоругар эбии дьарыктааһынга электроннай кинигэни киллэри» диэн дакылаатын көмүскээн бу хайысха кыайылааһынан А.М. Дмитриева (2 Хомуस्ताах) буолла. «Дьык кэргэнгэ оҕону тыа хаһаайыстыбатын үлэтигэр сыһыаран иитии, ону тэнгэ оҕо сайынны сыһыанлангын тэрийиигэ дьык кэргэн лааһырдар», «Нэһилигимгэ көстүүтэ – мин тэлгэһиттэн сағаланар» бырайыактар хайысхаларыгар 9 дакылаат көмүскэннэ. 3 миэстэ – М.Г. Филиппова (2 Хомуस्ताах), үлэтин аата «Семейная бригада «Кустук» при приемной семье Филипповых», 2 миэстэни үлэлэтинилэр Р.А. Кривошапкина (Модут) «Бал олоһор тиэргэн үүнээйитин суолтата» уонна П.К. Семенов – «Уол оҕону үлэнэн иитии – инники кэскилин тирэбэ». С.С. Жирков (Хамаҕатта) «Алааһыа « дьык кэргэн биригээдэтэ» диэн үлэтэ 1 миэстэбэ таһыста. Ону таһынан төрөппүт анал бириһэ А.А. Аммосова (Хамаҕатта) туттарылына, үлэтин аата «Организация детской площадки в сельской усадьбе».

Конференцияттан ураты программаланан сиэттэрэн кыттааччылары, ыалдыттары «Кэрэ зйгэтигэр уһуйуу гүһүлгэтэ» диэн төрөппүттэр оҕолорун кытта үлэлэринэн быыстапкага, «Ай-тик» муода театрын тахсытыгар сырытыннардылар. Тэрээһин суолтатын «Дьык кэргэнгэ сыһыан оҕо иитиитигэр оруола» диэн ток-шоу чингэтэн, дирингэтэн биэрдэ.

Надежда АНДРЕЕВА

ЫРА САНААТА – ЭМЧИТ БУОЛУУ

Сэбиэскэй кэм сиэринэн бастаан детсад итиллээччигэ, онтон октябренок, пионер, комсомол – орто оскуола үөрэнээччилэрэ бары аһар кэрдистэрин тэнгэ ааспыта. Оскуола сааһыттан кини дьону түмэр, салайар талаана арыллыбыта, ол курдук 9-с кылааска үөрэнэ сылдьан комсорг, 10-с кылааска комсомол бастакы секретарынан талыллыбыта.

Полина кыра оҕо эрдэбиттэн эмчит буолуом диэн ыра санаалаах этэ. Ол иһин оскуоланы бүтэрэн участковой балыһага икки сыл санитаркалаабыта. Манна үлэли сылдьан кини санитарка сылаас илиитэ, үтүө тыла, амарах санаата киһи үтүөрэригэр барыта улахан суолталааһын билбитэ уонна эмчит идэтин ылынарын бигэргэспитэ.

1984 с. Ленинградтаагы педиатрической институт иһинэн медицинскэй училищеҕа оҕо-профилактической учреждениеларын медицинскэй сиэстэрэтин идэтин ылбыта уонна 1986 сылтан Хатырыктаагы участковой балыһага сиэстэрэли сылдьар. 1993 с. улустаагы сиэстэрэлэр күрэхтэригэр «Лучший по профессии НЦРБ» күрэххэ бастакы миэстэни ылбыта. 1993 с. идэтигэр ыкса сибээстээх лаборант идэтигэр үөрэнэн лаборант уопускаҕа бардагына солбуйан, ыарыһах сөпкө диагнозданан эмтэнэригэр солуулаах специалист була сылдьар.

2001, 2002, 2004 сылларга дьыл түмүгүнэн ытытылар тэ-

тан күн бүгүнгэ диэри детсад, оскуола төрөппүт комитеттарын чилиэнэ. Биир дойдулаахпыт уһулччулаах политической деятель, Саха республикатын төрүттээччи М.К. Аммосов 110 сылыгар анаммыт «Саха сирэ – Казахстан – Киргизия» автопробег кыттылаабыта. 2009-2011 сс. участковой балыһа профкомун председателэ. Тарбаҕар талааннаах киһибит наһаа үчүгэйдик иистэнэр, 1996 с. улуска ытытылыбыт профессионала суох иистэннэннэргэ «Сардаана-96» күрэххэ 2-с миэстэни ылбыта уонна бэйэтин коллективыгар, оҕо музыкальной оскуолаҕа араас таҕастары, концертнай көстүүмнэри дизайнан тигэргэ өрүүтүн күүс-көмө буолар.

харыстабылын туйгуна», 2012 с. «РФ доруобуйатын харыстабылын туйгуна» бэлиэлэр хаһаайкалара.

Пелагея Васильевна! Бииргэ үлэлиир коллегабытын 50 сыллаах үбүлүөйгүнэн эбэрдэлибит! Эмчит буолар ыра санааһын толорон, сиэстэрэ идэтин баһылаангын үлэбэр, тус олоххор өрүү кыайылаах, ситиһиллэрдээх сылдьарыгыттан астынабыт, эйиэхэ, бииргэ үлэлиир дьүөгэбитигэр туох баар кэрэни, күндүнү бағарабыт, киэн туттабыт!

Альбина КУЛИЧКИНА, РФ Журналистарын союһун чилиэнэ, Хатырык (Төлөбүрдээх төрүүккэ бэчээттэнэр)

Муус устар 6 күнүгэр РФ спордун үтүөлээх маастарын, Аан дойду кубогун икки төгүллээх хаһаайынын, Аан дойдутаабы чемпионат боруонса мэтээлин хаһаайынын П.П. Юмшанов бириһигэр биирди-илээн уонна хамаанданан ба-стыыр иһин кыра бөлөхтөр икки ардыларыгар көгүл тустууга оскуола оҕолорун комплекснай спартакиада программатынан күрэхтэһилэрэ буолан ааста. Күрэхтэһии сүрүн сыалынан-со-ругунаан эдэр тустааччылар спор-тивной сатабылларын үрдэтии, көгүл тустууну пропагандалаа-һын, киэн араҥа таһаарыы, чөл олоҕу өрө тутуу буолар.

Биирдиилээн уонна хамаан-данан тустууга уопсайа 153 оҕо оройуон оскуолаларыттан кэлэн кыттыһыны ыллылар. Хамаанданан күрэхтэһии түмүгүнэн орто оскуолалар икки ардыларыгар кыайылыабынан Хатырык орто оскуолата буолан табыста. Иккис миэстэҕэ Хатыг Арыы, үһүскэ 2 нүмүрдээх Нам орто оскуолатын хамаандалара тигистилэр. Кыра оскуолалар кириһилэрин түмүгэ манньк: 1 миэстэ – Затон (Граф Биэрэгэ), 2 миэстэ – Салбан оску-олаара.

Биирдиилээн тустуу түмү-гүнэн 2000 с.т. уонна онтон кыра саастаахтарга I миэстэҕэ табыс-тылар: 24 кг – Ермолаев Капитон (Хатыг Арыы), 26 кг – Аргунов Нюргун (Хатырык), 28 кг – Со-бакин Сергей (Хатырык), 30 кг – Щукин Ганя (Хатыг Арыы), 32 кг – Тумусов Ваня (НСШ-1), 35 кг – Ноговицын Сеня (Модут), 38 кг – Матвеев Слава (НСШ-1), 42 кг – Софронов Дьулусхан (НСШ-2), 45 кг – Парников Арылдан (Хатырык), 50 кг – Парников Айдын (Хатырык), 50 кг үөһэ – Колодезников Степа (НСШ-1). 1998-1999 с.т. I миэстэҕэ: 32 кг – Собакин Егор (Хатырык), 35 кг – Ядрихинский Вадим (Хатырык), 38 кг – Софронов Денис (Хатыг Арыы), 42 кг – Кузьмин Костя (НСШ-1), 46 кг – Алексеев Айал (Хатырык), 50 кг – Пахомов Ваня (Модут), 54 кг – Терехов Тимир

(Модут), 58 кг – Романов Айал (Партизан), 63 кг – Чирков Миша (Модут), 63 кг үөһэ – Лукинов Ра-дион (Модут). Кыттыһылаахтарга барыларыгар сыаналаах бири-стэр туттарылыннылар.

Аатырбыт спортсмены кытта көрсөн чопчулаан инники была-аннарын кытта билистим.

- Пётр Петрович, тустуунаа хаһаангыттан дьарыгырабы-ный?

- 1978 с. алын кылаас оскуо-латыгар үөрэнэ кирибитим. Ба-стакы тренербинэн алын кылаас физкультура учуутала С.И. Ли-фу буолар. Кини көбүлээн төрдүс

но биир дойдулаахпар, үрдүкү оскуола тренеригэр А.А. Игна-тьевка дьарыктаммытым. Нөнүө сылыгар Арасыйыаҕа эдэр-дэргэ чемпионнаабытым, Сэби-эскэй Союзка эдэр оҕолорго 5-с буолбутум. 1990 сс. Сэбиэскэй Союзка улахан дьонго бору-онса призера буолбутум. Ити көрдөрүү Нам орто оскуолатын тустууга бэлэмнээһинэ ирдэ-билгэ эппиэттэһири туһунаан этэр, тренердэрбит үрдүк та-һымнарын көрдөрөр. Аармыйаҕа сылдьан, кэлэн да баран элбэх тустууга кыттар эһим. 1991 с. күһүнүгэр Саха сиригэр төннөн кэлэн куоракка дьарыктаммы-

гар үлэлиир киһи буоларын быһытынан сүрүннээн тугу-нан дьарыгырабын туһунаан билиһиннэр эрэ.

- Москуба куоракка Арассы-ыйа тустуу сүүмүрдэммит хама-андатын тренеринэн үлэлээбитим 5 сыл буолла, ону таһынан көгүл тустуу сайдыытын Директо-ратын састаабыгар кириэбин. Үлэбит соругунаан буолаллар: кө-гүл тустуу инники сайдыыта, кү-рэхтэһилэр тэрээһиннэрэ, араас үөскээбит техникэскэй түгүннэри быһаарыы.

Уонна быйыл Саха сирит-тэн: „Дойдугар кэлэн государ-ственной тренер дуоһунаһыгар

САХА ТРЕНЕРЭ ОЛИМПИАДА СПОРТСМЕННАРЫН ДЬАРЫКТЫЫР

кылааска диэри тустуохпун ыйааһыным кыра буолан М.А. Куприяновка дьарыктанан саа-хыматтаабытым, онтон кэлин 5 кылаасан тустан саҥалаабытым. ДЮСШ-ба кэлэн С.Ф. Алексеев-ка, Б.П. Егоровка, П.Ф. Даниловка уонна да атын тренердэргэ дьа-рыктаммытым.

- Бастакы кыайылыгар диэри төһө өр бириэмэ дьа-рыктаммыккыны? Уонна си-һилии сүрүн ситиһилэргин кытта ааҕааччыларыгыттан билиһиннэргэр көрдөһөбү.

- Маннайгы күрэхтэһиибэр 28 кг ыйааһыннаах кирибитим. Тре-нердэрбит оччолорго сыл курдук бэлэмнэммит оҕолору кытынна-рааччылар, бастакы кыайыым үһүнүк күүттэрбэтэҕэ. Оску-ола, оройуон чемпионаттарыт-тан күрэхтэһилэр саҥаланан барбыттара. Урукку сыллар-га, биһиги оҕо сырыттаһытына, оскуолабыт республикага 3 иһигэр кириэр этэ, ол курдук мэнгэ-хаҥаластары кытта баста-кы миэстэни быдыһаар этибит, биһиги кэннибиттэн чурап-чылар, хаҥаластар хаалааччы-лар. 1988 с. оҕо сылдьан тусту-ум базата баар буолан соҕуруу Кемерово куоракка атастарбын кытта үс буолан барбыһым. Он-

тым уонна 1992 с. улахан дьонго Арасыйыа чемпиона буолбутум. Ону таһынан кэлинги сыллара „Кубок Мира“ икки төгүллээх кыайылыаҕа буолбутум, икки-тэ Европа чемпионатыгар, „Игры доброй воли“ тустубутум, Аан дойдуга 3-с буола сылдьыбы-тым. Онтон 48 кг ыйааһыны устан кэбиһэннэр, кыра ыйааһын 54 кг буолбута, ол иһин, баҕа санаа-бын сиппэккэ, 26 сааспар тустан бүһүтүм.

- Билигин Арасыйыа кө-гүл тустуутун федерацияты-

үлэлээ, “ - диэн этии кирибитэ. Уопсайа 5 күрэхтэһиини көр-дүм. Ол курдук улуустары кэ-рийэн тустуу хайдах быһылыаах ыттылларын, дьарыктааһын ис үлэтин уо. да. түгүннэри кэтээн көрөн бэйэм этиилэрбин бэлэм-нээн үлэбин саҥалаатым.

- Билигин тустууну олимпий-скай программаттан таһаарар туһунаан элбэх кэпэстии бара ту-рар. Ону эн туох дии саныгыны?

- Олимпиада спордун көрүгэ кэнгээн, итинник боппуруос тур-бутун бастакы биричиннэтэ - коммерческай интэриэс сүтүүтэ буолар. Бүтэһик Лондонскай олимпиада кэнниттэн 45 эрэ мөл. телевизионнай аудитория тусту-уну көрдө диэн этэллэр. Ол гынан баран бу кэлин тустуу уопсасты-бата, дойдубут президентэ В.В. Путин күүстээх принципиальной позицияны ыланар ити боппу-руоһу сөптөөхтүк быһаарарга турунулар. Ол курдук ыам ый-ны 18 күнүгэр Москуба куоракка Арасыйыа тустуу федерация-тын президентин быыбара буолар. Ити түмүгүнэн тустуу спорт кө-рүнүнэн олимпиадаҕа хаалара-хаалбата быһаарыллыахтаах.

- Төрөөбүт Намыг, Сахаг сир-игэр тустуу сайдарын туһугар, эн санааҕар, ханнык сөптөөх үлэ

СОНУН КҮРЭХТЭҢИИ

Муус устар 12 күнүгэр Хамааратта аныгар баар өрүс салаатыгар хаҥкы, хоккей бы-рааһынныгар сырыттыбыт. Маассабай спорду (тустууну, дуобаты, хоккейи) көбүлээчи, тэрийээччи, тарҕатааччы Ев-тропий Спиридонович Охлопков бириһигэр бэрт тэрээһиннээх күрэхтэһии буолан ааста. Ба-рыта үс хамаанда кыттан, илин-калин түһүстүлэр. Күрэхтэһии саҥаланытыгар саха-француз

Олоргон финалга кириэн, Григо-рьев Семен 3-с, Афанасьев Миша 2-с, Аммосов Денис 1 миэстэлэри үллэһиннилэр. Балартан Ми-ша, сааһынан кыра да буоллар (6 кыл.), утумнаах дьарык тү-мүгүнэн миэстэлэстэ, хаҥкыны баһылаабытын көрдөрдө. Эр дьонго биэс киһи кыттыбытыт-тан дэгиттэр спортсмен Василий Винокуров бу да көрүгүгэ иннин кимизэхэ да биэрбэтэ. Иккиһи бэтэрээн-спортсмен Николай

далар утары тахсаллар. Аппааны ыччаттара ыгырыыны ылынан күрэхтэһэ кэлбиттэрэ атыттарга холобур буоллун. Бастакы холо-нууга куһаҥа суохтук оонньо-отулар. Көрсүһүү хамааратталар тустарыгар буолла.

Иккис көрсүһүүгэ аппааны-лар аны оскуола оҕолорун ха-маандатын кытта кириһтилэр. Ыалдьыттарбыт хас да шайбаны киллэрэн, үөрүүлэрэ үрдээтэ. Ол эрээри биһиги аҕа табаарыстар-бытын түһэн биэрбэтибит, эмиэ кыайыыны ситистибит.

Үһүс оонньууну көрөөччүлэр,

(чааһынай предприниматель), «Бастын бомбардир» - 13 голлаах Охлопков Аполлон (учуутал) бу-олдулар. Ону таһынан Евтропий Спиридонович оҕолоро, аймах-тара, үөлээннээхтэрэ туруорбут бириһтирин уонна «Инникилээх оонньоочу» ааты Эверстов Ай-аал (ХОО, 5 кыл.), «Саамай саа-стаах оонньоочу» ааты холобур буолар аҕа Жирков Сергей (при-ёмнай дьиз көрүн аҕа баһылыга), «Инникилээх вратарь» ааты Осипов Айсен (ХСФЛ, 8 кыл.) ыллылар.

Күрэхтэһии кэмигэр Хама-араттааҕы 2-с №-дээх «Кы-тылчаан» оҕо саадын (сэб. Пе-стрякова Аграфена Афанасьев-на) эйэлээх коллектива сылаас

ытытыллара нааданы?

- Мин санаабар талааннаах оҕолору биир сиргэ мунньан дьа-рыктааһахпытта биридэ эрэ ситиһии буолар. Ону тэнэ физ-культура учууталын статуһун үрдэтиэххэ, оскуолаҕа туспа дис-циплина быһытынан халсаҕайы киллэриэххэ наада диэн бэлэти-эхпин баҕарыбын. Оҕолор дьарык-таналларыгар усулуобуйалара үчүгэй, ол курдук М.Г. Мамиаш-вили, федерациябыт президентэ, Анатолий Рахлин, В.В. Путин дэудода тренерэ, кэлэннэр ту-стар залыгытын көрөннөр сөвөн барбыттара. М.Г. Мамиашвили сана кириэр дыбарыаска инвен-тарь өттүнэн көмөлөһөр баҕатын биллэрбитэ. Инникитигэр бэйэм төрөөбүт дойдубар көгүл ту-стуу сайдарыгар күүспүн ууран туран, материальной да өттүнэн көмөлөһөрүм диэн эрэннэрэбин.

- Торо эн спорт элбэх көрү-гүтүн чопчу тустууну талбык-кыны?

- Сахаларга көгүл тустуу но-руот таптатын ылбыта кистэлэн буолбатах. Бастакы көлүгөнэ ту-стууктарбыт бары эриэккэс та-лааннаах дьоннор этилэр. Ол кур-дук, Н.А. Гоголев историческай наука профессора, Н.К. Алексеев математическай наука кандида-та, А.С. Иванов медицина наука-тын доктора, Р.М. Дмитриев, П.П. Пинигин, А.Н. Иванов уонна да атыттар саханы саха дьон этитэн, олимпиадаҕа таһааран олимпий-скай герой буоланнар тустууну дьон хараҕар өрө таһаарбыттара. Бу кэлин ол кумирдарбын кытта ыкса билсэн, „убай-быраат“ ди-эн этэн сылдьабын. Тустуу суоҕа эбитэ буоллар олох уустукта-рын, ыарахан 90-сыллара, дой-ду ыһыллан коммунистическай стройтан капитализмга көһөрүн хайдах ылынан, ханна тийээн, хайдах киһи буолбутум биллибэт этэ. Спорт эрэ быһылаабыта. Кини эрэ көмүтүнэн олохпун сөптөөх-түк оҕоһунум дии саныбын. Итинник санаанан салайтаран үүнэр көлүгөнэ спордунаан дьа-рыктаналларыгар ыгырабын.

Надежда АНДРЕЕВА

лицей учуутала Сивцев Василий Николаевич эҕэрдэлээн туран, кыра ахтыы онордо, бу күрэх-тэһии суолтатын кэпсэтэ. Сал-гыы Анна Михайловна Иванова, Евтропий Спиридонович ыкса ыала, үөлээннээх, истин ахтыы онордо, спортсменнарга кыайы-ыны баҕарда.

Бастакы көрүг - шорт-трек. Бу саҥа сайдан эрэр көрүг. Судургутук быһаардахха, би-риэмэҕэ хаҥкынан каток тула сырсыы. Көрөргө, кыттарга олус интэриһинэй. Оҕолор уонна эр дьон икки бөлөгүнэн күөн кө-рүстүлэр. Уолаттарга аҕыс спор-тсмен икки забегинан кытынна.

Харитонов, үсүһү ыалдьып-пыт Сивцев Пётр (Аппааны) ыллылар. Бу көрүгүгэ мунур кыайылыаҕынан Василий Ви-нокуров тахсан кубогунан, мэ-тээлинэн уонна тэрийээчилэр бириһтиринэн наҕараадаланна.

Иккис көрүг - хоккей. Би-лигин бу олус интэриһинэй көрүгүгэ биһигини Евтропий Спиридонович уола, спорт уонна физкультура туйгуна, Хамааратта орто оскуолатын учуутала Аполлон Евтропевич Охлопков эрчийэр. Бэтэрээннэр, ыччаттар, оҕолор биир тэнгэ-дьярыктанабыт. Баастаан Аппа-ны уонна Хамааратта-1 хамаан-

ыалдыааччылар бары кэ-тэспиттэрэ. Биһиги туохха үөрэмиппитин көрдөрө убай-дарбытын, аҕаларбытын утары тахсыбыһым. Уһун үс период түмүгэ - 16:8, Хамааратта баста-кы хамаандатын туһатыгар бу-олла. Онон Хамааратта-1 бастакы, Хамааратта-2 иккис, Аппааны үһүс миэстэлэри үллэһиннилэр.

Ханнык баҕар күрэхтэһиигэ курдук, манна эмиэ анал ааттар туттарылыннылар. «Бастын ки-мэн кириэччи» - Аммосов Де-нис (ХСФЛ, 8 кыл.), «Бастын көмүскээччи» - Мальцев Федя (ХОО, 10 кыл.), «Бастын вра-тарь» - Окнешиков Николай

БАҔААРЫНАЙДАР КҮРЭХТЭҢЭЛЛЭР

Муус устар 10 күнүгэр Үөдэй нэһилиэгэр Нам улуһун баһаа-рынай чаастарын икки ардыла-рыгар спорт 3 көрүгүнэр: волей-болга, остуол тенниһигэр, канат тардыһытыгар күрэхтэһии бу-олан ааста. Күрэхтэһиигэ ПЧ-1 икки хамаандата (Нам), МПЧ-2 (Хатырык), МПЧ-3 (Хамааратта), МПЧ-4 (1 Хомустаах), МПЧ-5 (Үөдэй) кыттыһыны ыллылар.

Күрэхтэһии түмүгүнэн во-лейболга: 1 м. – ПЧ-1 (Нам, капи-тан Тимофеев А.С.), 2 м. – МПЧ-2 (Хатырык, капитан Поротов А.), 3 м. – МПЧ-5 (Үөдэй, капитан Кельдиев Э.С.).

Канат тардыһытыгар: 1 м. – ПЧ-1 (Нам), 2 м. – МПЧ-5 (Үөдэй), 3 м. – МПЧ-3 (Хамааратта).

Остуол тенниһигэр: 1 м. – МПЧ-3 (Хамааратта), 2 м. – ПЧ-1 (Нам), 3 м. – МПЧ-5 (Үөдэй).

Бириһтиилээн ракеткаларга: 1 ракетка: 1 м. – Жирков Н.Д. (МПЧ-3), 2 м. – Тимофеев А.С. (ПЧ-1), 3 м. – Кельдиев Э.С. (МПЧ-5).

II ракетка: 1 м. – Шапошни-ков А.Ю. (ПЧ-1), 2 м. – Федоров

Е.Д. (ПЧ-1), 3 м. – Скрябин И.Д. (МПЧ-5).

III ракетка: 1 м. – Суздаков А.И. (МПЧ-3), 2 м. – Васильев С.С. (ПЧ-1), 3 м. – Неустроев А.А. (МПЧ-5).

Биир күннээх күрэх-тэһии 3 көрүгүн түмүгүнэн кыайылыаҕынан табыстылар: 1 м. – ПЧ-1 (Нам 2 №-дээх хамаан-дата), 2 м. – МПЧ-3 (Хамааратта), 3 м. – МПЧ-5 (Үөдэй).

Кыайылыаахтар мэтээлинэн, грамотанан наҕараадаланнылар. Күрэхтэһии кылаабынай су-дуйатын гарнизон начальни-га Н.В. Колпашников, волейбол-га Т.Д. Яковлев, Р.Р. Неустроев, канатка В.Н. Габышев, остуол тенниһигэр В.А. Колтовской, секретарынан В.В. Гаврильев энгилэ суох үлэлэтилэр.

Тэрийэр комиссия аатыттан дирин махталыгытын Үөдэй орто оскуолатын директоругар А.И. Барашковка, оскуола остолу-ойун коллективыгар, КСК дирек-тора В.Н. Габышева тиздэбит. **Иннокентий ЗЫРЯНОВ, Үөдэй**

**Партизан «Кустук»
детсадын 45 сылынан**

Партизан бөһүөлөгөр дьааһыла-саады М.П. Кулаковская 1966 с. саҕалаан 1968 с. үлэбэ киллэрбитэ. 1967-1968 сс. Матрена Павловна бастакы дьааһыла-саад туох баар хара үлэтин сыралаһан туран, күүһүн-уоһун ууран үлэлээбитэ. Бу саҕана оҕолору үс группага аттаран нэдиэлэни быһа хоннорон үлэлэтэллэрэ.

Аан бастаан тэриллитбит коллективка рабочайынан Е.М. Прокопьев күннээҕи үлэтин толорон үлэлиирэ, наһаа бэрээдэктээх үлэһит этэ. Медсистерэнэн Г.К. Гермогенова, кэлин Л.Д. Перверзина-Качуба үлэлээбиттэрэ. Завхоз А.Д. Оконешикова, повардар Е.В. Бельчусова уонна В.Н. Кривошапкина этилэрэ. Музыкальнай салайааччы М.И. Аргунова. Ньээнкэлэр: Д.Е. Соловьева, М.Д. Иевлева, М.Н. Оконешикова, Е.Г. Касьянова, М.В. Павлова, П.В. Нестерева, И.И. Кривошапкина у.о.а. солбуйса сылдьан хоноллоро. Иитээччилэринэн дьобурдарын ууран туран С.С. Жиркова, А.Г. Егорова, Л.Д. Муксунова, Т.С. Олесова, А.В. Делигразова, М.М. Жиркова үлэлээбиттэрэ.

М.П. Кулаковская кэнниттэн 1968-72 сс. Р.Е. Харитоновна сэбиэссэйдээбитэ. Кини кэнниттэн кылгас бириэмэҕэ 1972 с. Г. Слепцова этэ, онтон 1972-1973 сс. Т.М. Петрова, Бүлүү кыһына, үлэлээбитэ. 1973-1979 сс. Р.Е. Аргунова (Москвитина) 1964 с. МП РСФСР таһаарбыт дьаһалынан оҕону дьааһыла-садка иитии программатынан үлэлиир. Бу саҕана медсистерэ Е.Н. Третьякова. 1979-1983 сс. Д.И. Баишева үлэлээбитэ. 1983 с. – Р.П. Шадрина, 1983-92 сс. К.Д. Протопопова. 1992-2006 сс. Н.С. Алексеева, 2006 сылтан Ю.В. Собакина үлэли сылдьар.

Бу сылларга медсистерэлэр: Е.Н. Третьякова, Д.Т. Новгородов, А.П. Иванов, В.С. Федорова, М.А. Протопопова, В.Е. Зырянова, А.Е. Садовникова, С.К. Вино-

ОҒО АЙМАХ ОЙУОККАЛААБЫТ ДЬИЭЛЭРЭ

курова, А.А. Попова хас биридди оҕону ыйааһыннарын, улааталларын, доруобуйаларын өрүү докумуоннаан кэтээн көрөллөр, төһө аппетиттаахтарын көрөн аһылыктарын менютун суруйан сөптөөх бүлүүдэлэринэн, битэминнээх аһынан хааччыйаллар. Повардарынан: Е.В. Бельчусова, М.В. Азарова, А.И. Борисова, В.Н. Азарова, С.В. Шепелева, М.П. Гаврильева, Н.Н. Андросова, Н.Е. Иванова күн айы минныгэс астарынан оҕолорун үөрдэллэр.

Сайылыктааһынга элбэх өрүттээх үлэһити былааннаахтык ыталлар. СР үөрэҕириттин туйгуна, нэһилиэк Ытык кинитэ, «Дьүрүл» народной ансамбль чилиэнэ, дьааһыла-саад музыкальнай иитээччигэ М. П. Захарова сылын айы элбэх оҕону араас ырыаҕа үөрэтэр, ону таһынан «Сыккыс» диэн хомус коллективтаах. Дипломант буолбуттара, сертификат туоһулаахтар, «Россия рекордара» кинигэҕэ киирбиттэрэ, «Полярнай звезда» өрүү кыттыны ылаллар, улууска, республикага ситиһиллэрдээхтэр: 2007 с. республикатааҕы «Мир красоты и таланта» күрэххэ Савинова Сандаара – 6 саастаах «I маленькая принцесса». Сандаара музыка үрдүкү оскуолатыгар фортепианоҕа үөрэнэ сылдьар. 2009 с. Д.И. Кривошапки бириһингэр улуустааҕы «Хомус иэһийтэ» хомус күрүөбэр Иванова Марианна, 7 саастаах, 1 миэстэ хаһаайына, 2009 с. республикатааҕы «Мир красоты и таланта» конкурска Баишева Кыталыына, 7 саастаах, «Мисс дружбы» хаһаайката. Билигин скрипкаҕа үөрэнэ сылдьар.

СР үөрэҕириттин туйгуна Татьяна Яковлевна Афанасьева иитээччинэн, социологунан, физкультураҕа инструкторынан элбэх өрүттээх ситиһиллэрдээх. 2001 с. улуустааҕы «Аҕам, ийэм уонна мин» спортивнай күрэххэ Шараповтар дьиз кэр-

гэттэрэ 1 миэстэни ылбыттара. 2002 с. «Чэинг эрэ, эбээлэр» улуустааҕы Зыряновтар дьиз кэргэттэрэ 1 миэстэ, 2007 с. улуустааҕы «Өбүгэ ооньуула» спортивнай күрэхтэһиигэ 1 миэстэ, 2007 с. улуустааҕы «Кэнчээри» спортивнай-комплекснай спартакиадаҕа 1 миэстэ.

С.В. Шепелева тарбаҕар таалааннаах «Туйунан мэйийи», «Кылы туһаныыга» куруһуок-

тардаах, бу үлэһитигэр элбэх ситиһиллэрдээх, дьон сэнэҕириттин ылан ылар. Саҕа иитээччилэр С.П. Протопопова, С.И. Мордосова, Е.Н. Гермогенова, Т.В. Никонова бэйэлэрин сөптөөх темаларын булунаан айымньылаахтык үлэли-хамсыы сылдьаллар. Көмөлөөччү иитээччилэринэн С.В. Винокурова, М.И. Ксенофонтова, Е.П. Оконешикова өрүү көхтөөхтүк күөс-көмө буолаллар. Рабочайдар Н.А. Ушницкай, П.Н. Мартынов толоругас үлэһитинэн өрүү хайҕабыл ылаллара. Билигин эдэр эрчимнээх М.В. Подкопченко ис-тас үлэбэ мындырдык үлэһит. Харабылларынан С.В. Шепелева, О.С. Рыкунова, Е.И. Стручкова туох да куһаҕан тахсыбатын туһугар, утуулар уулар тумнан туран умсугутуула-

ахтык күн баччатыгар диэри үлэ үһүгөр сылдьаллар.

Өр сыллаах үлэһитин түмүгэр СР үөрэҕириттин туйгуннара буоллулар: Н.С. Алексеева, М.П. Захарова, У.С. Григорьева, Т.Я. Афанасьева. Онтон А.А. Попова, Т.Я. Афанасьева РФ бочуотунай грамоталарынан наҕараадаламмыттара. 2010-2011 сс. 2 кыһыл көмүс мэтээлинэн бэлиэтэммиттэрэ: оҕону эт-хаан

өттүнэн эрчийэн сайыннарыыга, патриотической иитиитигэ. 2012 с. 100 тыһ. солк. «Улууска бастыг дьэсад» гран-при хаһаайынара. А.А. Попова уонна О.В. Винокурова «За заслуги в развитии дошкольного воспитания» знагынан бэлиэтэммиттэрэ.

Алексеева Н.С. өр сылларга таһаарылаахтык үлэһитин түмүгэр РФ бочуоттаах үлэһитэ, СР үөрэҕириттин туйгуна, нэһилиэк Ытык кинитэ, «Почетный работник общего образования РФ» наҕараадаларынан бэлиэтэммиттэ.

2001 с. нэһилиэккэ баһылыкты олонор Ф.Д. Гуляев бэйэтин хара күүһүнэн дьэсадкы көтүтүтүтэ. Ол түмүгэр саҕа дьиз 2004 с. дьэндэйбитэ. Бу дьизни Феофан Дмитриевич кэннит-

тэн В.Г. Алексеев бэрт суһаллык туттарбыта. Бу дьыалаҕа «Үтүө дьыала» салайааччыта И.С. Емельянов улахан тирэх буолбута. Маастарынан Ф.Ф. Федоров үлэлээбитэ. Министество саҕа миэбэлинэн хааччыйбыта. Дьиз ис-тас өттүнэн эрчийэн, сирээдийэн киһи эрэ өрө көтөҕүллэн үлэлиэн курдук. Кыайыт 100 тыһ. солк. площадька ооньуур карусель оностубуттара.

Төрөппүт комитеттарынан М.В. Оконешикова, М.С. Гаврильева, В.Н. Гуляева, И.И. Подкопченко, С.П. Протопопова, А.Е. Мордосова, Е.Е. Гуляева, Ю.А. Федорова у.о.а. зйэ-дэмнээхтик коллективка өйбүл буолбуттара. Оҕолор 100% сылдыһыларын ситиспиттэрэ, төрөппүтүтэр дьэсадка сылдыһыларын, көмөлөөллөрүн модьуйбуттара. Дьэсад ис өттүн сууһууга, кыраасканан көмөлөөһүгө, урут тыһыны эрдэинэ таһын хаарынан сыбааһынга, араас ооньуурдарынан хааччыйыыга, холобуру, К.П. Оконешиков маһынан сыарҕалаах аты, хаамыскалары, талах ынахтары оҕортоон биэрбитэ, хос оҕорууттар, кабинна тэриллэригэр көмөлөөһүгэ. Урут кулууп, дьэсад котельнайа бииргэ этэ, онно чоҕардыы сылдьан дьэсадка хонор, харабыллыр этэ.

Библиотека өттүттэн кинигэнэн хабыыга үлэһиттэри, оҕолору барыларын 100% аахтарарым. Воспитателлэр кинигэ уларсан оҕолору остуоруйалары, капсээннэри ааһан иһитиннэрэллэрэ, бэйэм эмиз араас бэсиэдэлэри, обзордары дорҕоонноохтук ааһарым, саха остуоруйаларын маслянай кыраасканан уруһуйдаан аҕалан көрдөрөкөрдөрө кэпсириим.

М.В. ОКОНЕШНИКОВА,
ветеран библиотекар,
Партизан
(Төлбүрдээх төрүөккэ
бэчээттэнэр)

Күннэтэ көрөр дьоммут

65 саас, очко кыс хаар уонна сай ардах... Элбэх дуу, аҕыйах дуу? Толкуйдаан, анааран көрдөххө - кырата суох кэм. Бу кэрдис кэми хас биридди киһи орто дойдуга араастык олоҕор, тус-түспатык дьаһанар, кимгэ эрэ күн тийибэт үлүгэрэ, чыычаах түннүк нөгүө көтөрүнүү түргэн - тарҕан...

Наммыт улууһун киэн туттар, үлэһит үтүөтэ, майгылаах мааныта дьоннорон туһунан капсиирбэр бүгүн мин үгүспүт билэр-көрөр, бар дьон ытыктабылынан туһанар, убаастанар киһи - амарах аҕа, тапталлаах кэргэн, сатабыллаах салайааччы, учуутал бастыга - Василий Иннокентьевич Тимофеев туһунан сэнэргирбин көңүллээн.

Василий Иннокентьевич Тимофеев 1948 с. муус устар 9 күнүгэр Кэбээйи улууһун Сангаар бөһүөлөгэр 3 оҕолоох Тимофеевтарга бастакы оҕонон күн сирин көрбүтэ. Мэник-тэник оҕо сааһа Сииттэтин сиригэр ааспыта. Аҕата Иннокентий Васильевич Сииттэ сэбиэтин председателэ, оһолго түбэһэн, күн сириттэн эрдэ өлөн туораабыта, онон оҕолору атахтарыгар туруоруу ийэ барахсан дьарамай санныгар сүктэриллибитэ.

Василий оскуолатын бүтэрэн, идэ талар кэмэ тирээн кэлбитигэр, маска-окко, ууска-уруһуйга сыйһаннаах ыччат киһи, саара-абакка Намнааҕы педагогическай училищеҕа үөрэнэ киирбитэ, салгыны үөрэҕин үрдэтинэн Хабаровскайдааҕы педагогическай институту ситиһиллээхтик үөрэнэн 1982 с. бүтэрибитэ.

Кини учуутал идэтинэн Кэбээйигэ биир эрэ сыл үлэлээбитэ уонна 1975 сылтан күн бүгүнүгэр диэри олохсуйбут - уутуйбут Намыгар үлэли-хамсыы, айа-тута сылдьар. Модут уонна Нам 8 кылаастаах оскуоалаларыгар уруһуй, черчение, үлэ уроктарын учууталынан үлэлээн, педагогическай уһаарыллыыны ааспыта, методика өттүнэн сайдан-үүнэн, үрдүк таһымнаах учуутал

ОЛОҒУ ДЬОҕУННУК ОЛОРОН...

буола үүммүтэ.

Кэчкэ сылларга улуустааҕы үөрэх салаатыгар үлэбэ иити инспекторынан үлэлээбитэ. Улуус оскуоалаларыгар сайынҕы лаабырдары үлэлэтиигэ, техническай үөрэхтээһини киллэриигэ, үлэ уроктарын мастарыскайдарга тэрийиигэ Василий Иннокентьевич үгүс сыратын, толкуйун, сатабылын ууран туран үлэлээбитэ. Оччолорго сайынҕы үлэ, сынньалаҥ лаабырдара от үлэтигэр, оҕуруот аһын үүннэриигэ хайысхаланан, күөскэ үлэһитлэрэ, полевой практикалар, бааһынай хаһаайыстыбалары кытта бииргэ үлэлээһин былааннаахтык бараллара.

Василий Иннокентьевич ордук табыллан уонна таһаарылаахтык Нам 1 № - дээх орто оскуолатыгар үлэлээбитэ. Национальнай оскуола концепциятын олоххо киллэрии кэмэригэр Василий Иннокентьевич директоры иитэр үлэбэ солбууааччы, оскуола материалнай базата сахалыгы ис хоһоонноохтук тэриллэригэр уонна ону таба туһанан оҕону иитиигэ-үөрэтиигэ үлэни аттаран тэрийэрэ. «Урун уолан» диэн саҕа предмети биир бастагынан саҕалаан үөрэтиини айымньылаахтык тэрийбитэ. 90-с дьалааннаах сылларга үөрэнээччи, учуутал, төрөппүт сибээстэрин быспакка, туруктаах буолалларын туһугар үгүс тэрээһиннэри, культурнай - спортивнай мероприятиялары ыытара.

2009 с. Саха сирин бастакы Президентэ М.Е. Николаев көүлээһининэн Намга оҕо научнай - техничеккэй киинэ аһыллыбыта. Инникигэ үгүс үлэни эрэйэр уонна улахан эпичэтинэстээх миэстэбэ салайааччынан опыттаах, үрдүк профессиональнай таһымнаах В. И. Тимофеев анаар. Күн бүгүн бу дьобуус тэрилтэ бэйэтин суолун - ийин булунаан, улуус оскуоаларын түмэн, ситиһиллээхтик

үлэлиир. Художественнай-эстетическай, научнай - техничекскэй, спортивнай-техничекскэй, техническай хайысханан 4 куруһуок үгүс оҕону түмэр. Ордук таһаарылаахтык авиамоделирование хайысхаҕа үөрэнээччилэр ситиһиллэрэ үгүс. Ол курдук, республиканскай күрэхтэргэ кэнники уонча сылга научнай - техничекскэй киин дьарыктаначчылары өрүү инники күөҥнэ тахсаллар. үлүүска авиамодель-

най спорт күрүөбэр кыттааччы ахсаана элбээн иһэр. Иванов Мичил, Каримов Семен, Слепцов Алеша, Сивцев Рома республикаҕа хасты да төгүл миэстэлэспиттэрэ. Маны таһынан, үөрэнээччилэр научнай - чинчийэр үлэһит утумнаахтык дьарыктанан, Лугин Александр (НУГ), Лукин Алекс (Бөтүн), Нартахов Толя, Протопопов Петя, Попов Илья (Нам ОО) араас таһымнаах конференцияларга, быыстапкаларга улуустарын аатын чиэстээхтик көмүскүүллэр. Учууталлара Василий Иннокентьевич туйаҕын хатаран, онтан тахса оҕо билгитин республика араас улуустарыгар черчение, уруһуй, технология

учууталларынан үлэли-хамсыы сылдьаллар.

Василий Иннокентьевич тус үлэтин таһынан 8 сыл устата улуустааҕы черчение, уруһуй, үлэ учууталларын методическай холбоһуктарын салайан кэлбитэ. Биир идэлээхтэрин түмэ тардан, опыттарын тарҕатыыга, таһымнарын үрдэтиигэ үгүс үлэни ыытта. Ол түмүгэр, Новгородов А.В. (НУГ) - Саха республикатын бастыг учуутала, Россиятааҕы ПНПО күрүөбүн кыайыылааҕа, Стручков Ф.С. (Бөтүн), Мохначевская М.Н. (Үөдэй) - Россиятааҕы ПНПО күрүөбүн кыайыылаахтара, Иванов С.С. (Бөтүн), Местникова Ф.К., Федотова Л.Е. (Нам 2 №-дээх ОО), Зырянова Н.Е. (Үөдэй), Захаров Р.В. (Хамаҕатта), Татаринов А.М. (1 Хомустаах), Лукина В.Н. (Хатырык) у.о.а. - улуус, республика бастыг учууталлара, айымньылаах үлэһиттэр. Василий Иннокентьевич көүлээһининэн, «Технофорум» диэн информационнай-методическай бырайыак үлэлээбитэ хаһыс да сыла буолла, манна техничекскэй хайысхалаах предметтэри алтыһыннаран, оҕолору эбии дьарыктааһыны, үөрэтиини тэрийэллэр, учууталларга куурустары, семинардары, ветеран учуутал Слепцов И.И. аатынан черчение олимпиадаларын у.о.а. тэрээһиннэри былааннаахтык тэрийэллэр. Бу үлэни барытын түмэн, дьаарыстаан 4 буклеты бэчээттээн таһаардылар.

Манньык үгүс сүүрүүлээхкөтүүлээх, түбүктээх үлэлээх киһиэхэ, учууталга, салайааччыга, биллэн турар, дьиз кэргэнэ күүс-көмө, бөҕө тирэх, өйбүл буолар. Бу чааһыгар Василий Иннокентьевич, туох да омнута суох, табыллыбыт, этэнгэ диэн этиэх кэриннээхпит. Кини тапталлаах кэргэнэ, дьиз кэргэн Далбар хотуна - Нина Николаевна Тимофеева республикаҕа, улууска убаастанар, үлэһитэн - хамнаһынан аатын-суолун тыһырыммыт үтүө үлэһит киһи. Нина

Николаевна өр сылларга улууспут остолобуойун салайааччыта, «Заслуженный работник народного хозяйства РС (Я) в сфере обслуживания», «Почетный работник торговли РС(Я)», «Отличник потребительской РФ» ааттар хаһаайынара, РФ потребкооперациятын сайдытыгар тус кылаатын иһин орден кавалера. Эмиэ үлэһит олоҕорбут, дойдутун туһугар бэриһиллээх ураты киһи.

Тимофеевтар үлэни сэргэ инники күөҥнэ дьиз кэргэннэрин өрө тутан, икки төрөппүт кыһытарын, эбии эрдэ тулайыах хаалбыт сиэн балтыларын, бырааттарын иитэн, барыларын атахтарыгар туруоран, дьоһундук олоҕор кэллилэр. Улахан кыыс Снежана улуустааҕы үөрэх управлениетыгар бухгалтер, кэргэнэ Илья массыына көлөлөөх үлэһит киһи, 3 оҕолоохтор. Иккис кыыс Надежда - Нам 1 № орто оскуолатыгар нуучча тылын, литературатын учуутала, кэргэнэ Вячеслав - полиция үлэһитэ, 3 оҕолоохтор. Иппит оҕолоро Парасковья уонна Александр эмиэ туспа ыал дьонно, үлэлээн-хамсаан, оҕолорун ииттэллэр. Хайа - хайалара сүрдээх хаһаайыстыбаннай, оту-маһы, сүөһүнү-аһы элбэтэр туһугар туруу үлэһиттэр. Төрөппүттэрэ олоҕорун кыра эрдэхтэриттэн үлэни таптыгырга, үтүө майгылаах буоларга бэйэлэрин тус холобурдарынан иппиттэрэ бүгүн кинилэр кэнчээри ыччаттарыгар салҕанар, утум уһарылар.

Дьэ, ити курдук, Василий Иннокентьевич Тимофеев тус олохтоох-дьаһахтаах, үтүө киһи - амарах аҕа, тапталлаах кэргэн, зйэбэс эһээ, учуутал, үлэһит, салайааччы.

Орто дойдуга бэриллэр уонна анаар олоҕу табатык тайанан, дьоһундук оностон олоҕу диэн манньыгэ этэн эрдэхтэрэ. Инникитин да этэнгэ буолуохтун, айанын суола тыргылла турдун, күндү Василий Иннокентьевич!

М. ИГНАТЬЕВА, Нам с.
(Төлбүрдээх төрүөккэ
бэчээттэнэр)

ГИДРОПОН – ТУҔАЛААХ, ИНЭМТЭЛЭЭХ АҢЫЛЫК

700гр сизэмтэн 5,6 киилэлээх гидропон брикетэ

Гидропон ньыматынан күөх үүнэйини үүннэрэн дьэс сүөһүтүн эбии аһылык быһытынан аһаты туһалааха наукаанан чинчиллибитэ, практиканан дака-астаммыта, тыйыс айылҕалаах, уһун кыһыннаах Сахабыт сирин хаһаайыстыбаларыгар туттуллубута быданнаата эрэри 90-с сыллартан бэттэх бу бэртээхэй ньыма, суолта бэриллибэккэ, бири да хаһаайыстыбага туттуллубат буолла.

Зооветеринарнай чинчийилер көрдөрүлөрүнэн биһиги улууспутугар оттонор окко, уу ылар, оттоонун, оту харайыы технологията тутуһуллубат буолан, макро, микроэлементэрэ, битэмийиннэрэ тийибэт, сыл ахсын каротина намыһах.

Сүөһү кыстык кэмигэр аҕыах каротиннаах, макро, микроэлементэринэн, битэмийиннэрэн дьаданы аһылыгы аһыыр буоллабына үчүгүйдик төлөһүбэт, үүтэ тардар, мөлтөх, итэҕэс ньирэйи төрөтөр, төрөбүт ньирэйдэрэ сөптөөх веществолары толору ылбаттарыттан боомураллар, ыарыыга ылларымтыа буолаллар, ынах төрүүр-ууһуур, атыыр оҕус буоһатар кыага намтыыр.

Гидропон ньыматынан үүннэриллибит күөх үүнэйигэ араас битэмийн, минеральной, ингэмтэлээх веществолар баар буоланнар дьэс сүөһүтүн аһыыр аһылыгын байыталлар, аһылыгы

үчүгүйдик этигэр-сиинигэр ингэринэригэр туһалыылар, түргэнник төлөһүэйригэр, элбэх үүтү биэриитигэр, үүтүн сыата үрдээһинигэр көмөлөһөллөр.

Чинчийилер көрдөрбүтэринэн гидропонна А битэмийн моркуопка баарынааҕар 23 төгүл, В салаакка баарынааҕар 22 төгүл, С цитрусвайдардааҕар 14 төгүл элбэх буолар эбит. Гидропон ньыматынан аһылык күөх маассатын баара-суоҕа 7-8 күн иһигэр ылар кыах баар. Гидропону дьэс, хотон иһигэр кыһын тиһигин быспакка хаста да үүннэрэн ылыахха сөп.

Онон мантан иннэ, сүөһүнү элбэтэр, элбэх дохуоту кыра ороскуотунан ылар, комбикормны уонна араас химическэй эбиликтери туттууну гидропонунан солбуйан экологическай ыраас эти, үүтү онорон таһаарар туһуттан, гидропону эбии аһылыкка анаан үүннэриигэ улуус бары хаһаайыстыбалара олохтоохтук ылсан дьарыктаналларыгар уолдыаста.

Гидропону үүннэриигэ ханнык баҕарар сизэмтэ туттуллубат сөп. Ордук үчүгэй үүнүүнү дьэһимийн, эбиэс сизэмтэ биэрэр. Гидропону сылаас, сийктээх, сырдык сиргэ анаан оҕоһуллубут дьааһыктарга (лотоктарга) кутан үүннэриллэр. Дьааһык ойоҕоһо 10 см-тан үрдүгэ суох буолар. Устата, туората тутарга-хабарга табыгастаах гына оҕоһуллар. Холбуйалар түгэхтэригэр

уу курдатты барбатын наада-тыгар целлофаны тэлгэтиллэр. Сизэмни дьааһыктарга кутуох иннинэ сизэм ингэмтиэлээх веществону ылын, сийги туттун диэн кырбаммыт солуома, от, сүөһү хотууллаабыт отун мээккэтин 3-4 см халыгнык тарҕата кутулуохтаах. Бу бэлэмнэммит тэллэх үрдүгэр 2-3 см халыг гына сизэм кутан баран сийгин быспакка уу кутан иһиллиэхтээх. Сийги куоттарбат инниттэн от үчүгүйдик бытыгыраан тахсар диэри чараас целлофанынан бүрүллүөхтээх.

Гидропону хото үүннэрэр хаһаайыстыбалар комбикормны балай да элбэҕи кэмчиликтерин, эбэтэр олох да солбуйуохтарын сөп. Холобур, 1 кг эбиэстэн 7-8 хонук иһигэр 7-8 кг күөх маасса үүнэн тахсар. Ол аата, 1 куул (42 кг) эбиэстэн 294-336 кг күөх маасса кэлэр. Бири тонна гидропоннай үүнэйини хаһаайыстыба 3,5 куултан үүннэриэн сөп, сыаната 1470 тэҥнэһэн тахсар. Онтон атылаһыллар от фиксированнай сыаната 1 тоннага 4000 солк., 1 тонна комбикорм 12-15 тыһ. солк. тэҥнэһэр. Балары кытта тэҥнээн көрдөххө гидропону үүннэрэн сүөһүнү эбии аһатар быдан барыстаах, туһалаах буолан тахсар. Онон ылсыахха, дьарыктаныахха наада.

Урут ССРС-ка тыа хаһаайыстыбатын массыналарын онорор тэрилтэлэр гидропону үүннэрэргэ аналлаах араас тэриллэри, оҕоһуктары онорон хааччыйар этилэрэ. Холобур, КГОК-500, УЗК у.д.а. Билигин биһиги дойдубутугар оннук тэриллэр ханна да оҕоһуллубаттар. Онон омуктар оҕорбут тэриллэрин булан, бэйэ оносторун ыарыҕатар буоллаха, туһаныахха, тутуохха эрэ сөп. Баҕар туһаныахтара диэн, гидропоннай күөх үүнэйини дэлэйдик үүннэриэн баҕарар дьонно менеджэрдэр электроннай аадырыстарын билиһиннэрбит – rossiaest50@gmail.com; allmross@mail.ru; rossiaest@bigmer.net эбэтэр салайааччыларыгар – rukrtakr@gmail.com. Факс – 8(835)2631630, сотовой (суукканы быһа) – 8-906-385-51-11.

ҮЧҮГЭЙ, НААДАЛААХ ТЭРИЛ

Бу гидропон ньыматынан күөх үүнэйини үүннэрэн ылар тэрил (модуль) Австрияга оҕоһуллубут (хаартыскаҕа). Үчүгэйэ диэн наһаа улахан буолбатах, судургу оҕоһуулаах. Көһөрө сылдьан ханна баҕарбыт сиргэр туруоран үлэлэтиэххэ сөп.

Манньык автономнай модульлары аҕыах сүөһүлээх хаһаайыстыбалар туттуохтарын сөп. Онтон улахан хаһаайыстыбалар сүөһүлэрин ахсаанынан көрөн хаһы да булунаан эбии аһылык боппуруоһун быһаарынахтарын эмиэ сөп.

Бу модуль кээмэйэ: устата 2,1 м; туората 0,6 м; үрдүгэ 2,4 м. Онорон таһаарыта: 7-8 сууккага 240 киилэ күөх аһылык маассатын таһаарар. Модуль үлэлиригэр 1 часка 450 вт электроэнергия туһаныллар.

Манньык модуль кыра иэннээх сири ылар. Онон көрүдүөрдүргэ да туруоран туттуохха сөп. Модуль сизэмни үүннэрэр түөрт холбуйалаах (поддон). Балар уопсай иэннэрэ 5 кв.м, хас биридии поддонтан (бири эргиргэ) 7-8 күн устата 50-70 киилэ күөх үүнэйи брикетин ылыахха сөп. Поддонна сизэмни аһардасты кутан, эбэтэр кырбаммыт солуоманы кытта булкуйан үүннэрэллэр. Сизэмни поддонна кутуох иннинэ сууйулар, илитиллэр уонна дьэ тарҕата куталлар. Ол кэннэ 7-9 күн устата сизэм, туох да көрүүгэ-харайыыга наадыбакка, үүнэн тахсар.

ТУҔУЙДАРЫ ҮҮТТЭЭХ ОҔОРУУ НЬЫМАТА

Биһиги дойдубут курдук тыйыс айылҕалаах сиргэ сүөһүнү төрөлкөй төрүөхтээх, элбэх үүттээх гына ийтэн таһаарыы үгүс түбүгүнэн, элбэх сыранан ситиһиллэр. Хайдахтаах да бэртээхэй бэйэлээх боруода сүөһүнү көрүүтүн истиитин, аһатыгын-сиэтигин таппатахха төнүннэриэххэ, кэбиннэриэххэ, киһи эрэ соһуйон курдук биэрэр бордууксуйатыттан быдан кыраны ылан товор көлөһүнү тилиннэриимэххэ сөп.

Сүөһү иитиитигэр үрдүк көрдөрүүлэри ис дуһаларынан ылынан үлэлиир, чахчы дьаныардаах, тулуурдаах, сүрэхтээх-бэлэстээх, үлэһит эрэ киһи ситиһэр кыахтаах. Итинник дьонор, 20-чэ сыл анараа өтүгөр, биһиги оройуоммут совхозтарыгар, республикага да элбэх этилэр.

Кинилэртэн бири бастын нара, бары киэн туттар, ытыктыыр киһибит, XX үйэ чулуу ыанньыксыта, «Ленин» уонна икки «Үлэ Кыһыл Знамята» уордьаннар кавалердара, СР норуотун уонна тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Бүтүн Союзтаабын норуот хаһаайыстыбатын ситиһиллэрин Быыстапкатын (ВДНХ) кыттыылааҕа, Нам улуһун Ытык киһитэ Дмитрий Тимофеевич Аргунов буолар. Бу чулуу үлэһит, сүөһүнү көрүү маастара сүөһүнү сана иитэн эрэр дьонно, эдэр ыалларга тунгуйу хайдах көрөн үүттээх онорор туһунан сүбэтин-аматын билиһиннэрэбин.

— Уулаах бургунастары күһүн эрдэттэн тутуу үчүгүйдик көрөр-истэр, аһатар наада. Кыстыкка кирээтэрин кытта синньилэрин күн айы иккиттэн итэҕэһэ суох массаҕы (туппахты) сылдыахтааххын. Бургунастары ааттарынан ааттыгы, синньээтхэтин эмийдэрин туппахтаан-убахтаан сайыннарабын. Онон аҕам ынахтар курдук сымныыллар, иччилэригэр үөрэнэллэр.

Сүрүн болдомтону бургунастар үчүгэй туруктаах буолалларыгар уурулуохтаах. Күһнэ 8-тыы киилэ үчүгэй хаачыстыба-

лаах от бэриллиэхтээх, биэсти киилэ хойуу көөнньөрбөнөн эбии аһатыахтааххын. Хотонго сылаас уунан иккитэ уулатыллар. Таһырдыа 30 мүнүүтэ устата дьаарбатаһын.

Бургунастар ханан төрүүллэрин эрдэттэн билэ сылдыахтааххын. Кинилэри төрөтүүнү үчүгэй бэлэмнээх көрсүлүөхтээх. Төрүүр кэмнэригэр кэтээн-маанаан туран төрөтүөхтээххин. Бургунастары маннайгы төрөбүт күннэригэр нэдиэлэ устата түөртэ-биэстэ ыаныллыахтаах, үстэ аһатыахтааххын, иккитэ сылаас уунан уулатыллар. Оттон бэс ыйыгар төрөбүт бургунастары күһнэ биэстэ-алтата ыахтааххын.

Ынаҕы ыаһыны, аһатыны халбаннаабат режим быһытынан толорулуохтаах. Режимы периодтарынан көрөн уларытан тэрийэр үлэлиригэр ордук. Саас ынаҕы сарсыарда 6-8 часка, күнүс 12-1 часка, киһэ 6-8 часка ыаныллыахтаах. Сайын сарсыарда 4-7 часка, күнүс 12-2 часка, киһэ 8-10 часка ыыр ордук. Күһүн сарсыарда 6-8 часка, күнүс 12-1 часка, киһэ 6-8 часка ыахтааххын. Алтынны бастагы күннэригэр иккитэ ыаһынга киририллэр. Төрүөхтэрэ икки ый иннинэ уолларыахтааххын.

Нуормалаах отторун үстэ аһатар наада. Күннэ 10-15 кг убаҕас көөнньөрбөнү онорон бэриллиэхтээх. Көөнньөрбө кыһынны кэмгэ от сыатын, сайын хатын сабырдэтин уонна лабыктаны туһаныахха наада. Массаҕаһыны кичэйэн ытыахтааххын.

Сайын куйаас күннэргэ ыанар ынахтары 1 час иннинэ хотонго киллэрэн сөрүүкэтиллэр. Сөрүүкэти ынах этэ-хаана сойуугар, үүтэ мунньулуугугар туһалаах. Отордоһуну үчүгүйдик туһаныахха наада. Мэчирин хагдарыыта оттоммут ходуһа, хомуллубут бааһына кэнчээритигэр мэччитиллиэхтээх. Күһүнү кэмгэ баар буоллабына сиилэһинэн эбии аһаттахха ынах үүтэ биллэрдик үрдүүр.

Балаһаны бэлэмнээтэ И. ИВАНОВ

Специалист сүбэтэ

Саҥа төрөбүт ньирэй мундугар, айаҕар уонна кулгааҕар баар чалахайы ыраас маарыланан эбэтэр сотторунан сотуулар. Ньирэйи төбө өттүнэн тагнары сытыарыллар, оччоҕо ол тыһынар органнарыгар баар чалахайа тахсарыгар туһалыыр. Өскөтүн бу кэннэ даһаны кыайан тыһымат буоллабына кэлин атаҕыттан өрө көтөҕүллэр уонна түөһүн массажтаныллар. Ньирэй тыһынар буолбутун кэннэ ийэтигэр салатыллар эбэтэр кураанах гына сотуулар. Хаһаайыстыбага эбэтэр фермаҕа сыстыганнаах ыарыы суох эрэ буоллабына ынахха ньирэйи салатыллар.

Ынахха ньирэйи салатар буоллаха ынах кэнэвэскитэ дебэннүк араасар, ньирэйи этэсинэ массаҕтанан хаанын сүүрүүтэ түргэтиир, онон сылыыр.

Саҥа төрөбүт ньирэйи түргэнник куурдар инниттэн сылытыллар килиэккэ угуллар, ол килиэккэ температурата 17-20 кыраадыс буолуохтаах. Манньык килиэккэ ньирэйи 1 сууккаттан өр тутулуу суохтаах.

Ферма аайы саҥа төрөбүт ньирэйи туура профилакторийа баар буолуохтаах.

Наука уонна бастын уопут көрдөрөрүнэн профилакторий 4 тус-туска секциялартан туруохтаах. Биридии секция туһунан ааннаах, вентиляциялаах уонна туттар маллаах буолуохтаах. Секция иһигэр, фермаҕа ыанар ынах ахсааныттан көрөн, 10-15 ньирэйи киирэр гына тус-туска (индивидуальной) эбэтэр бөлөх

САҔА ТӨРҮӨБҮ КӨРҮҮ-ХАРАЙЫЫ

ньирэйи туура килиэккэлэрин оноруулар. Бастагы секцияга ньирэйдэри 4 магнайгы хонук устата киллэриллэр, онтон уугу-субуу атын секцияларга угуллар. Бири секцияга ньирэйдэри 8-12 хонук туруоран баран телятника көһөрүллэр. Восхоломтук секция муостатын, истиэнэтин, үрдүн килиэккэтин сууйуулар уонна дезинфекцияланыйлар.

Манньык бастын технологияны олоххо киллэриин ньирэйи ыарыыларын көбүтээчи микробтар мустубаттарыгар уонна олоҕор дьайыылары мөлтүүрүгэр көмөлөөх. Ол курдук, научнай чинчийиллэр түмүктэринэн 4 хонук устатыгар төрөбүт ньирэйдэр микробнай эйгэлэрэ соччо бэйэ-бэйэлэриттэн уратыга суох буолар. Ньирэйи улаатан истэбин ахсын микробтар ахсааннара элбээн уонна дьайар куттала күүһүрэн иһэр. Ол иһин, холобур, 10-20 хонуктаах ньирэйдэр саҥа төрөбүттэри кытары биригэр туура буоллахтарына, саҥа төрүүх ыарыыга хаптарыан сөп. Диспепсия (ис ыарыыта) уонна бронхопневмония (тыҥа сүһүрүүтэ, сэбиргэхтэти) тарҕаныахтарын сөп.

Профилакторийга салгын температурата 15-20 кыраадыска тэҥнэһиэхтээх, оттон сийгэ 70-75% ордуга суох буолуохтаах. Профилакторий уонна телятник температурата уларыта туура уонна салгына наһаа сийктээх буоллабына ньирэйи этигэр-хаа-

ныгар охсуулаах, ол араас ыарыы көбөн тахсарыгар сабыдыаллыыр.

Ньирэйи туура хотонно үчүгэй вентиляциялаах буолуохтаах. Биһиги республикабыт усулуобуйатыгар телятничтар сылытар системалаах буолуохтаахтар.

Кыстык бириэмэтигэр телятничка туура ньирэйдэри таһырдыа таһааран чэччитэр чэгиэн-чэбдик уонна ыарыыга ылларымтыата суох буола улааталларыгар улахан суолталаах. Ньирэйи наһаа тымныы уонна күүстээх тыаллаах күннэртэн ураты кэмнэргэ кыра-кыра-лаан сыһыа таһырдыа чэччитэ үөрэтиллиэхтээх.

Ньирэйи уонна ыччат сүөһүнү муус устар ыйтан таһырдыа таһааран чэччитиллэр. Бу кэмгэ салгын температурата 20 кыраадыстан намыһах буолуу суохтаах. Оччоҕо ньирэйи ыраас салгынга уонна тымныыга этэсинэ сыһыа үөрөнөр, элбэхтик хамсанар, онон ингэсэлээхтик элбэҕи аһыыр, түргэнник улаатар. Билигин даһаны республика сорох хаһаайыстыбаларыгар ньирэйи тымныыга эбэтэр таһаарар сир суох диэн чэччитэ таһаарбаттар. Саас хойуг сайылыкка көһүү сағана эмискэ таһаараллар. Бу олох сыһына, ньирэйи тымныыан ыалдырыгар сабыдыаллаах.

М. НЕУСТРОЕВ, ветеринарнай наука доктора

Редакция ыалдьыта

Республикатааҕы «Билии» общественной түмсүү лектордара муус устар 12-17 күннэригэр биһиги улууспутугар «Тыа сирэ» бырайыактарынан Салбан, Таастаах, Түбэ, Хатырык нэһиликтэригэр ыалдьыттаан бардылар. Бу туһунан улуустааҕы «Билии»

пробиотик онгрон сүүрдүлүбүт үүккэ кутан ньирийдэргэ иһэрдэр эбит. Бу уопуту атын улуустар бааһынай хаһаайыстыбалара олоххо киллэрэн тутта сылдьалар эбит. Өссө уопутун сэллинэн ыалдьар дьонго туттан көрбүт. Түмүгэ үчүгэй эбит эрээри, патена сүөһүлэргэ анаммыт буолан тохтотуллубут.

рый?

- 11 нэһилиэккэ 70 лектор үлэлиир. Бары нэһиликтэргэ лекторскай бөлөхтөр үлэлиллэрэ ситиһилиэхтээх. Бу барыта нэһилиэк баһылыга, специалистара боппуруоһу төһө сөпкө өйдүүллэриттэн тутулуктаах. Дьонго билиини сөпкө тиэрдии – кэм ирдэбил.

Киһи - киһиэхэ

Балаҕан ыйын 1 күнэ, 1956 сыл. Бүлүү оройуонун Борофон сэтгэ кылаастаах оскуолатын киэн аана саҥа 1956-57 үөрэх сылыгар алтан чуораан чугдаарар тойугунан оҕолору билии-көрүү умсулдьаннаах айанын аартыгар ыңыран киллэрдэ. Биһиэхэ, «0»-й кылааска саҥа үөрэнэ кэлбит алта оҕо, улахан долгутуулаах түгэн этэ. Эчи оҕо элбэбин, учуутал үгүһүн. Онтон кылааска ки-

олан, Дьокуускайга көрсөн, күн тэҥэ киһибитигэр – маҥнайгы учууталбытыгар, Россия үөрэ-ириитин туйгуна Мария Ильинична Касьяноваҕа, махталбытын этэ, алгыспытын аны, ис сүрэхтэн истинник сэхэргэһэ, дуоһуя кэпсэтэ тийэ сырыттыбыт. Маҥнайгы учууталбыт тэбэнэттээх, сайаҕас харахтара, эйбэс эбэрдэтэ оҕо саасытын эргиттэ... Үүттээх итии чэй... Сүрэхтэртэн сүүрүүгүрэр сылаас сыһыан, харахтартан тыргы-

ОЛОХПУТ АЛГЫСТААХ АРГЫҤА – МАҢНАЙГЫ УЧУУТАЛБЫТ

ри буолла. Биһигини аан диэки олортулар. «0»-га биэс оҕо – Николаева Агаша, Митясова Ксения, Яковлева Тоня, Кондаков Ваня, Саввинов Тима – Тоџустан кэлбиппит, соџоҕо Яковлева Лида Борофонтон (Модуттан) этэ.

Курбуу курдук уңуохтаах, хатыныр, хоп-хойуу баттабын икки гына өрүнэн төбөтүгэр эргиччи ууруммут, киэн, арылхай, ийэли сымнаҕас харахтаах дьахтар сулбурбааччы хааман кириэн кэлэн, тутан кэлбит сурунаалын, кинигэлэрин остуолга ууран баран, кылааһы эйбэстик эргиччи көрөөт: «Дорооболорун, оҕолор! Бүгүҥнү күнтэн мин эһиги учууталгыт боулабын. Мария Ильинична диэммин...», - диэн бэйэтин билиһиннэрдэ.

Ити курдук билсиһиит уонна үөрэхпит саҕаланнаҕа... Саньырбыт: «Биһиги учууталбыт саамай-саамай билиилээх, сатабыллаах, үтүө сүрэхтээх, кыраһыабай киһи!» - диэн. Учуталбыт 1931 сыллаахха ыам ыйын 1 күнүгэр Үөһэ Бүлүү Үөдүгэйгэр күн сириэн көрбүт. 17-гэр Бүлүүтээҕи педучилищени бүтэрбит, онтон ыла киһиэхэ арыллыбыт оҕолору иитэр-үөрэтэр, уһуйар, киһиттэн элбэх сыраны, айымныылаах үлэни, сүрэх сылааһын эрэйэр үлэтэ, олоҕо.

Муус устар 6-с күнэ, 2013 сыл. Хамаҕатта, Нам улууһа. Кырыктыгыт баттахтаах, эбээ, эһээ, хос эбээ дэнэр дьон, оччотооҕу Лида, Тоня, Ваня бу-

лар иһирэх иэйии, көрсүһүүттэн үөрүү, амарах ахтыһы... Сэмэй махтал... Түгэнинэн дьоллоноу... Бу буоллаҕа олох умсулдьана.

Мария Ильинична олоҕун доторуонун, эрэллээх аргыһынын – Гаврил Степановичтынын, эмиэ учууталлыын, тапталларын тылыннанан үс уол оҕонор уруйданан, кыс оҕонор айхалланан, үгүс сиэннэринэн эбэрдэттэн 50-тан тахса сыл сүүс сүүстэриттэн өйөнсөн, ытык ыал буолан, оҕо итигиитигэр олохторун анаан, сүрэхтэрин сүбэтинэн, тапталлаах идэлэринэн айымныылаахтык, үрдүк таһаарылаахтык үлэлээн кэллилэр.

Бу көрсүһүүгэ убаастабыллаах Мария Ильиничнабыт бири үтүө өрүтүнэн – хойууҕар дьобурунан, уран тыл эйгэтин иэйэр имэнинэн биһиэхэ арыллан олутун сөхтөрдө, дууһабытын үөрүүнэн угуттата, кининэн – маҥнайгы учууталбытынан киэн туттуубутун өссө күүһүртэ, саҥа өйгө-санааҕа умсугута угуйда, айар-тутар абыланын арыйда.

Мария Ильинична, биһиэхэ – үөрэппит оҕолорго эн мэлдьи эдэргин, эрчимнээххин, эйбэстэй бэйэлээххин, күн тэҥэ сыдыайдааххын, ыйымнык сулускуу, алгыстаах аргыскын. 82 сааскын туолар алгыстаах үтүө күнүгүн истин эбэрдэ буолуохтун!
1956-57 үөрэх сылын «0»-й кылааһын үөрэнээччилэрэ

Роспотребнадзор предупреждает!

ОКСАМИЛ В ДЫНЕ

Во исполнение письма Роспотребнадзора № 01/3340-13-32 от 27-03-2013 г. в связи с информацией, поступившей по Системе Европейской комиссии быстрого уведомления по качеству продуктов питания и кормов (RASFF), сообщаем.

Из Коста-Рики в Нидерланды, Польшу и Россию была поставлена продукция: дыня мускатная белая, Tropifresh (Melon Honey Dew, Tropifresh), несоответствующая требованиям законодательства Европейского союза (ЕС 396/2005) по наличию в ней пестицида оксамил в концентрации 0,02 мг/кг (максимально допустимый уровень ЕС-0,01 мг/кг).

Страна происхождения – Коста-Рика, экспортер – Furomelon SA (адрес: Sur Universidad Nacional, Никойа, Коста-Рика), импортер в ЕС – The Greenery BV (адрес: Spoorwegemplacement 1, Barendrecht, индекс: 2991 VT, Нидерланды), получатель в России – «Клементина», адрес: Москва, Сколковское шоссе, 31/2.

Всего поставлено в Россию 28.02.2013 150 кг, номер партии: V694082.

В связи с изложенным и в целях исключения из оборота на территории Республики Саха (Якутия) указанной продукции всем руководителям торговых организаций, индивидуальным предпринимателям при наличии данной продукции информировать Территориальный отдел Роспотребнадзора и приостановить реализацию до особого распоряжения.

ТО Роспотребнадзора в Намском улусе

«БИЛИИ» ТҮМСҮҮ НЭҢИЛИЭННЬЭНИ БӨБӨРГӨТӨР АНАЛЛААХ
(Интервью)

общественной түмсүү салайааччытын Татьяна Николаевна Степанованы көрсөн кэпсэттим.

- Татьяна Николаевна, бүгүн эйигиттэн чопчу «Билии» түмсүү туһунан боппуруостары биэрэхпин баҕарарын. Нэһиликтэри кэрийбит түмүккүтүнэн, дьон «Билии» түмсүү лектордарыттан тугу иһитилэр?

- Бу көрсүһүүлэргэ республикатааҕы «Билии» түмсүү салайааччыта П.Н. Николаев, «Юрфинанс» консалтинговой бөлөх генеральной директора А.Д. Пудов, тыа хаһаайыстыбатын чинчийэр институтун научнай үлэһитэ Н.А. Матвеев кыттыһыны ыллылар.

Тыа хаһаайыстыбатыгар наука ситиһиитин хайдах туһанааха сөбүй диэн боппуруска элбэх информация берилиннэ. Холобура, Николай Афанасевич эдэр учуонай быһыгынан үлэтир темата ньириэйи уотуу уонна үүт ас толору туттуллуутугар анаар эбит. Эксперимент Хатас сэлэниэтигэр ыыппыт. Уопуту барбыт ньирийдэр эбиллилэрэ быдан элбэх буолбут. Кини тыыннаах микроорганизмнар үүнэрэн

- Салгыы туох сонун кэпсэтиилэр буоллулар?

- Оскуола оҕолоругар научнай үлэҕэ интэриэһи хайдах тардыаха сөбүй, темалары хайдах талыаха диэн боппуруостары тула кэпсэтиһи тэрилиннэ. Манан сийтэрэн ычат билигини кэм хардытыгар сөп түбэхэр, конкурентноспособнай буолуутугар санаа атастаһыта буолла. Аҕа саастаах дьоммут саҥа борода сүөһүнү соџуруу дойдуттан аҕалыыга, омук технологиятын хотугу усуллубуйаҕа тутуллар объектарга чопчу ороон чинчийэр үлэни тэрийэллэр наадалааҕын бэлиэтэтиллэр.

Дьон сокуоннары билбэтэ, кыайан туһаммата баар суол диэн Айал Дмитриевич кэпсэтэ уонна төлөбүрү суох юридический консультациялары онордо. Түмүккэ нэһилиэнньэ ыччаты иитиигэ уонна тыа хаһаайыстыбатын сайыннары боппуруостарын тула тэрээһиннэр ыгтылаллара наадалааҕын эгитилэр.

- Биһиги улууспутугар «Билии» общественной тэрилтэтигэр хас лектор, туох быһаарылыбатах боппуруостар баалла-

-15-с төгүлүн ытыллыбыт Бүтүн Россиятааҕы «Билии» общество съенигэр делегат быһытынан кыттан кэлин. Туох саҕаны биллин?

- Кулун тутар 27-28 күннэригэр Москва куоракка ытыллыбыт съезкэ РФ 51 регионнарыттан 163 делегат кыттыһыны ылла. Манна дойду президентэ В. Путин туһаайытын иһитиннэрдилэр. «Билии» түмсүү салайааччылары О.Н. Смолина, В.А. Сулова туох үлэ барбытын дакылааттаатылар. Уопсайа Россия үрдүнэн 20000 лектор баара бэлиэтэнэр. Регионнарга ордук ыччаты гражданская-патриотической иитиигэ, волонтер хамсааһыннарыгар, сурукка-бичиккэ үлэ-хамнас ытыллар эбит. Тыл эппит лектордар коммерческойа суох общественной хамсааһыннары өйүүэххэ наадатын, кинилэр былааһы кытта тэн бырааптаах буолуохтаахтарын эгитилэр. «Билии» общество политикаҕа «уйманы», ханнык эрэ конкретнай партия интэриэһин туһун көрүү суохтаах. «Билии» түмсүү гражданской общество балаһанньатын бөбөргөтөргө биер бастакы көрдөрүүлээх буолара бэлиэтэннэ. Маны таһынан үлэ хайысхатын кэнгэтэн бары эйгэни холб үлэлээргэ диэн буолла. Об иһигэр маньык программалар киридилэр: «Гражданская үөрэхтээһин уонна сирдээх иити», «Үөрэх нөҥүө Россияны таптааһын», «Россия – мин дойдум», «Эн олоҕор сири», «Россияҕа оҕоһулунна», «Эдэрдэр саастаахтары үөрэтэллэр», «Эдэрдэр эдэрдэри үөрэтэллэр», «Көмөлөнөөччү», «Саастаахтар саастаахтарга көмөлөнөллөр» о.д.а.

- Инники былаангыт?

- Инникитин лектордары үөрэттиг уонна дискуссиянай площадкалары тэрийиигэ үлэлэр барыахтара.

Кэпсэттэ М. ПЕТРОВА

Хааччыыы эйгэтигэр

Хайа баҕарар тэрилтэ эркин курдук эрэнэр, түмсү туттар киһилээх буолар. Биер оннук киһинэн үлэни өрө туһут, чэгиэн-чэбдик, чөл олоҕу тутуспут, Хатырыктааҕы олох-дьаһах коммунальной хаһаайыстыба кварталнай котельнайын оператора Роман Иванов буолар.

Роман икки улахан өрүс ыпсытыгар кэрэ айылҕалаах, өлгөм бултаах Арбын сиригэр күн сириэн көрбүтэ, сүүрэн-көтөн улааппыта. Ситэн-хотон Советскай армия кэчкэтигэр иһин төлөөн, төрөөбүт нэһилиэгэр сүөһү көрөөччүнэн, тракториһынан үлэлээбитэ. 1997 с. кэргэнин дойдутугар Хатырыкка көһөн кэлбиттэрэ. Ити сыл кварталнай котельнайга операторынан үлэли кирибитэ. Оччолорго хамнас ыйы ыйдаан кэлбэтэ, конденсат, мазут быыла-чаана, мээһэ киһи үлэлээбэт үлүгэрэ этэ.

Онтон ыла 16 сылаа аҕуста. Биер сиргэ, биер миэстэҕэ үлэлиэх диэтэххэ, балый эмэ бириэмэ. Котельнай аныгы үйэҕэ эппиэттир гына уларыйда. Ону кытта тэҥнэ Роман

ЭРЭППЭЭХ КИҢИ

буолла.

Ивановтар дьэ-уот туттан, сүөһү-ас ииттэн Хатырык биер мааны ыаллара буоллулар. Уоллаах кыыстара студенттар. Роман үлэтинэн, дьэтигинэн мунгурдаммат, нэһилиэк общественной олоҕор активнай кыттааччы, дэгиттэр спортсмен. Нэһилиэгин чэһин, хапсаҕайга, мас тардыһытыгар элбэхтик көмүскээн бириэстээх миэстэҕэ тиксэр. Кэнники 2009 сылтан спорт ветерана, республика биер биллэр сүүрүгэ Светлана Егоровна Винокурова сүбэтинэн уһун дистанцияларга сүүрүүгэ утумнаахтык дьарыктанар. Күн аайы 20-30 км сүүрэн эричилэр. Былырын улуус спартакиадагыгар эдэрдэргэ, ветераннарга 10 километрга иккис миэстэлэри ылаттаабыта. Араас таһымнаах республиканскай күрэхтэһиилэргэ миэстэлэһэн биллэр сүүрүктэри кытта тэҥнэ тардылаһар буолла.

Дьэ, итинник киһи Хатырык учаастагы биер бастын үлэһитэ Роман Иванов. **ТИИТ УОЛА ЭРЧИМ БАҢЫЛ, «Намкомунтеплогэнерго» ААО пресс-киинин корпууна, Хатырык**

РЕШЕНИЕ

от 25 апреля 2013 г. № 7-1

Об утверждении отчета об исполнении бюджета муниципального образования «Намский улус» за 2012 год

Руководствуясь Бюджетным кодексом Российской Федерации, Положением «О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в муниципальном образовании «Намский улус», Улусный (районный) Совет депутатов МО «Намский улус» РЕШИЛ:

1. Утвердить отчет об исполнении бюджета МО «Намский улус» за отчетный финансовый год по доходам 1 932 167 868,34 руб., по расходам 1 895 778 070,89 руб., профицит 36 389 797,45 руб., в том числе:

1.1. Объем поступления доходов в бюджет по кодам бюджетной классификации доходов бюджета согласно приложению №1;

1.2. Распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов функциональной классификации расходов бюджета согласно приложению №2;

1.3. Распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и видам классификации по ведомственной структуре расходов бюджета согласно приложению №3;

1.4. Объем бюджетных ассигнований, направляемых на исполнение публичных нормативных обязательств согласно приложению №4;

1.5. Объем межбюджетных трансфертов, получаемых из других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации

согласно приложению №5;

1.6. Объем межбюджетных трансфертов, получаемых из других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации согласно приложению № 6;

1.7. Объем межбюджетных трансфертов, предоставляемых другим бюджетам бюджетной системы Российской Федерации из бюджета муниципального образования согласно приложению № 7;

1.8. Объем средств, направляемых на финансирование муниципальных целевых программ по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов согласно приложению № 8;

1.9. Распределение бюджетных ассигнований на осуществление бюджетных инвестиций в объекты капитального строительства муниципальной собственности по разделам, подразделам, целевым статьям и видам расходов согласно приложению №9;

1.10. Источники финансирования дефицита бюджета согласно приложению № 10.

2. Опубликовать настоящее решение в улусной газете «Эн-сиэли», на официальном сайте МО «Намский улус» www.sakha.gov.ru/nam.

3. Настоящее решение вступает в силу с момента официального опубликования.

4. Контроль за исполнением настоящего решения возложить на постоянную комиссию по бюджету и налогам (председатель Шарапов А.Г.).

**Председатель Улусного (районного) Совета А.Х.Христофоров
Глава улуса А.И.Ильин**

БИЛЛЭРИИЛЭР

24 апреля 2013 г.

ИЗВЕЩЕНИЕ

В соответствии с Земельным кодексом Российской Федерации, информируем о предоставлении в аренду земельных участков из земель сельскохозяйственного назначения, по адресу:

* Едейский наслег, ур. Тонг-Бас площадью 1503 кв.м под сайбылык.

* Едейский наслег, ур. Тонг-Бас площадью 420 кв.м под сайбылык.

* Едейский наслег, ур. Тонг-Бас площадью 508 кв.м под сайбылык.

* Едейский наслег, ур. Тонг-Бас площадью 506 кв.м под сайбылык.

* Едейский наслег, ур. Тонг-Бас площадью 427 кв.м под сайбылык.

* Едейский наслег, ур. Тонг-Бас площадью 1504 кв.м под сайбылык.

* Тастахский наслег, ур. Тарбанай, площадью 7267 кв.м под ЛПХ (полевой земельный участок);

* Тастахский наслег, ур. Чайгытта, площадью 31227 кв.м под ЛПХ (полевой земельный участок);

* Тастахский наслег, ур. Митэрээс, площадью 8626 кв.м для ведения крестьянского (фермерского) хозяйства.

За справками обращаться в администрации соответствующих населенных пунктов.

Директор МКУ «КУМИ» КОЛОДЕЗНИКОВ Р.К.

ЫҤЫРЭХ ТЫҤҤАР

Күндү АЛЕКСЕЕВА АЛЬБИНА ГЕОРГИЕВНАНЫ, биһиги ытыктыыр, таптыыр тетя Алябытын, кэрэ-бэлиэ күннүнэн ис сүрэхпитигэ итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт күн сиригэр баар бары сырдыгы-кэрэни, кытаанах доруобуйаны, эстибэт эрчими. Биһиэхэ эн истин сыйһанын, эйэбэс майгың, ахсаабат үтүө кыһамың иһин сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран барҕа махталбытын тиэрдэбит. Өссө уһуннук чугас дьонун тапталларынан угуттанан үөрэ-көтө дьоллоохтук олор дьон истин баҕа санаабытын тиэрдэбит.

Чугас ыалгыт Муруновтар

Күндү коллегабытын, Саха республикатын доруобуйатын харыстабылын туйгунун, Улэ Кыһыл Знамятын уордьанын кавалерын, улэ ветеранын, улуус Ытык киһитин АЛЕКСЕЕВА АЛЬБИНА ГЕОРГИЕВНАНЫ 75 сааскын туолбут үбүлүөйгүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Эн олоххо, үлэбэ, дьонго-сэргэбэ, коллегаларгар үтүө сыйһанын, мааны майгың, сахалыы мындыр толкуйун биһиэхэ өрүү холбур буолар. Баҕарабыт саха алмааһыны кытаанах доруобуйаны, күн-дьыл өксүөнүн билиммэккэ, эдэрдии эрчимгин ыһыктыбакка кэргэниң, оҕолорун, сиэннэриң, хос сиэннэриң тапталларынан угуттанан уһуннук, дьоллоохтук олорорго баҕарабыт.

Эбэрдэни кытта киин балыһа администрацията, профкома, поликлиника коллектива

Күндүтүк саныыр дьүөгэбит, Нам улуунун Партизан нэһилиэтин олохтооҕо СОЛОВЬЕВА ЛЮДМИЛА ДМИТРИЕВНА!

Аламай күнү көрбүт 60 сылгынан, дьонун-мааны үбүлүөйгүнэн ис сүрэхтэн тахсар истин-иһирэх тыллаах эбэрдэбитин этэбит! Улахан дьэс кэргэн Далбар Хотуна, иэйиилээх ийэтэ, эйэбэс эбэтэ, хос эбэтэ Эн олоххо, кэрэбэ дьулурун, тапталын хаһан да уостубатын. Сааһырдым дьон олорон хаалбакка, төрөөбүт түөлбөнү туһугар өссө да сүүрэ-көтө, сүбэли-амалыы сырыт. Күндү дьүөгэбитигэр баҕарабыт чэгиэн доруобуйаны, дьонун олохунан, үтүө санаабынан, дьон-сэргэ ытыктыбылынан, чугас дьонун, кэргэниң, сиэннэриң уостубат сылаас тапталларыгар уйдаран алаһа дьэбэбэр дьол күлүмүн күнэ өрүү сандара тыгыаһын!

Эбэрдэни кытта Прасковья, Петр Новгородовтар, Петр, Ольга Кривошапкинар

Күндү дьүөгэбитин, эдэр сааспыт доҕорун РОЗАЛИЯ ЕГОРОВНА АРГУНОВАНЫ дьонун сааһын бэлиэтиир дьоро күнүнэн бука бары биһиргэ үөскээбит, үөрэммит дьүөгэлэрэ итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Розалия Егоровна, Эн эдэр сааскар эрчимнээхтик, үтүө суобастаахтык үлэлээн-хамсаан кэллин. Партизан цеховой комсомольскай тэрилтэтин секретарынан, ыччат-комсомольскай ферматгыгар инники күөнгэ үлэлээн уонна оскуола иннинээһи оҕолору иитэр-үөрэтэр кыһаҕа, сельсовет секретарынан өр сылларга энкилэ суох үлэлээтин. Партизан олохтооҕо, бка бары табаарыстарың ол сыраалаах үлэҕин үрдүктүк сыаналыыллар, үтүө ааккын өрүү манна ахталлар. Баҕарабыт өссө төгүл бары үтүөнү, кэрэни, доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу. Кэргэниң, оҕолорун, сиэннэриң үөрүүлэринэн ийэн уһаатын, доруобуйаң тугустун!

Истин эбэрдэни кытта Партизан оскуолатыгар биһиргэ үөрэммит доҕотторун, дьүөгэлэриң

Күндү балтыбытын, эдьийбитин ЕГОРОВА ЕЛЕНА ИЛЬИНИЧНАНЫ үйэ аһардаах үбүлүөйгүнэн эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт күндү киһибитигэр уһун, дьоллоох олоҕу, кытаанах доруобуйаны, куруутун бу курдук күлэ-үөрэ, үлэли-хамсы сырыт. Чугас дьонорун алгыстарынан дьол-соргу эрэ аргыстан дьон албаатаһыт буоллун.

Намтан Сергучевтар, Дьокуускайтан Петровтар, Поповтар, 2 Хомуустахтан эдьийиң Матрена Ивановна уонна кинилэр оҕолоро

От 23 апреля 2013 года

ИЗВЕЩЕНИЕ

В соответствии с Земельным кодексом Российской Федерации, информируем о предоставлении в аренду земельных участков из земель населенных пунктов, по адресу:

* Хомуустахский 2-й наслег, с. Хатас, ул. Н. Габышева, 16 площадью 2500 кв.м под магазин;

* Хомуустахский 2-й наслег, с. Хатас, ул. Н. Габышева, 43 площадью 2000 кв.м под магазин;

За справками обращаться в администрации соответствующих населенных пунктов.

Директор КОЛОДЕЗНИКОВ Р.К.

От 25 апреля 2013 года

ИЗВЕЩЕНИЕ

В соответствии с Земельным кодексом Российской Федерации, информируем о предоставлении в аренду земельных участков из земель населенных пунктов, по адресу:

* Хамагаттинский наслег, с. Крест-Кытыл, ул. И.Л. Еремеева, 3, площадью 1787 кв.м под ИЖС;

* Хамагаттинский наслег, с. Крест-Кытыл, ул. И.Л. Еремеева, 18, площадью 1813 кв.м под ИЖС;

* Хамагаттинский наслег, с. Крест-Кытыл, ул. Д.Г. Данилова, 15, площадью 2041 кв.м под ИЖС;

* Хамагаттинский наслег, с. Крест-Кытыл, ул. М.Д. Захарова, 7, площадью 2071 кв.м под ИЖС;

* Хамагаттинский наслег, с. Крест-Кытыл, ул. Ф. Петрова, 10, площадью 1815 кв.м под ИЖС;

* Хамагаттинский наслег, с. Крест-Кытыл, ул. Мокрошупова,

Директор КОЛОДЕЗНИКОВ Р.К.

От 25 апреля 2013 года

ИЗВЕЩЕНИЕ

В соответствии с Земельным кодексом Российской Федерации, информируем о предоставлении в аренду земельных участков из земель населенных пунктов, по адресу:

* Хамагаттинский наслег, с. Крест-Кытыл, ул. Е.С. Охлопкова, 9/1 площадью 2000 кв.м под индивидуальное жилищное строительство;

За справками обращаться в администрации соответствующих населенных пунктов.

Директор КОЛОДЕЗНИКОВ Р.К.

БААЙ-ДУОЛ ОЛОХТОНУОХХУН БАҔАРАР БУОЛЛАХХЫНА, ДОХУОТУН 10 %-ЫН ХАЙААН ДА УУРАН ИС!

СКПК КРЕДИТНЫЙ СОЮЗ АЛМАЗКРЕДИТСЕРВИС

“Россия бастын микрофинансовый тэрилтэтин” 2011 пайцигынан буол!

Бигэ эрэннэрэр бырагыраамалар:

- Алмазнай 20%
- Доходнай 19%
- Золотая рента 18%
- Серебрянай 17%
- Полугодовой 16%
- Пенсионнай 15%
- Стандартнай 14%

Хас биһирдии киһи олоҕор сыалын-соругун ситиһэригэр “олох сокуоннарын”, араас бырабылалары тутуһар. Ол курдук соторутаабыта “Баай-дуол олохтонуоххун баҕарар буоллаххына, дохуотун 10 %-ын хайаан да ууран ис” дьэн саҕа бырабыланы олох-пор букатыннаахтык киллэрэргэ сананым. О.э. атыннык эттэххэ: “Дохуоттан тутулуга суох харчы ууруммат буоллаххына, хаһан да элбэх харчылааныҥ суоҕа!”

Бары хамнаспыт үрдэтэҕинэ массына, кыбартыыра, дьэ о.д.а. атылаһаахпыт дии саныбыт. Ол эрээри бу барыта туоларыгар үгүс дьон биһир “сокуону” тутуспат: “Дохуоттан тутулуга суох харчы ууруммат буоллаххына, хаһан да элбэх харчылаах буолуон суоҕа!”

Ол эбэтэр: киһи кыра дохуоттаах буолан байбат буолбатах, элбэҕи ороскуоттуур буолан байбат! Холбур, биһир ыйга 70 тыһ. солк. хамнастаах киһини ыһаахха. Киһи хамнаһа үрдүгүнэн сибээстээн “потребноһа” эмиэ үрдүүр, онон ороскуота элбиһир: ипотека уонна массына кирэдьииттээх, эбии таһаһа-саба, аһылыга. Онон түмүгэр ыйдаабы ороскуота ортотунан 80 тыһ. солк. тэннээр – “минуска” барар.

Аны 20 тыһ. хамнастаах, ый аайы 5 тыһ. солк. харчытын 20 %-на уурунар киһини ыһаахха – наар “плюска” сылдыар, 8 сылынан миллионер буолар кыахтанар. Баайы эн кыра хамнаскыттан улахан тутулуга суох, харчыгың %-на уурагыттан тутулуктаах! Ол курдук ыйтан ый, сылтан сыл итинник дьаһаннахха үп өттүгэр тутулуга суох буолабын. Оттон ороскуоттуур дьаллыктаах буоллаххына, ноочоттоох.

Мань барытын бириэмэни кытта ситимнээх % алыһтаах сыһпараларын табылыссатын холобурунан көрүөххэйиң:

Сарыада 15 - 19 сааһыгар эрэ дьэри ый аайы 5 т. солк. укпуг	Катя 22-50 сааһыгар дьэри ый аайы 5 т. солк. укпуг	Варя 30 - 50 сааһыгар дьэри ый аайы 5 т. солк. укпуг
Саас	Дохуота*	Дохуота*
15	70 530	
22	812 359	70 530
30	2 961 618	1 320 987
50	75 159 119	43 305 335
	Уопсай взноһа - 300 000 р. Чыыстай дохуот - 74 млн. 859 тыһ. 119 солк.	Уопсай взноһа - 1 740 000 Чыыстай дохуот - 41 млн. 565 тыһ. 335 солк.
		Уопсай взноһа - 1 260 000 Чыыстай дохуот - 10 млн. 326 тыһ. 819 солк.

* нолуогун көүрэтэн туран дохуота

Бу табылыссааҕа үс кыыс ылыллыбыт: Сарыада – 15, Катя – 22, Варя 30 саастарыттан харчыларын мунньар бырагыраама 20 %-на (нолуок көүрээтэҕинэ 17,63%) уган барбыттар. Түмүгэр Сарыада 51 сааһыгар \$ миллионер буолара чуолкай. Оттон Катялаах Варя бизнесийлэригэр дохуоттаныахтара, ол эрээри син биһир Сарыаданы ситэр кыахтара суох. О.э. эн байарың бириэмэттэн эмиэ улахан тутулуктаах. **Төһөнөн эрдэ саҕалыгың да, оччонон дохуотун элбиһир.**

Бу табылыссаа киһини чачы сөхтөрөр. Мань бар дьоммут бары өйдөөн туран, холобур оностон батыһаллара буоллар, инники үүнэр олохпут кыһалбата ачыга этэ дии саныбын.

Онон биһир бэйэм инники кэскилбин толкуйдаан туран, ый ахсын хамнаспыттан 2 тыһ. солк. “Алмазкредитсервис” кирэдьииттиир сойууска 20 %-на угарга былааннаным. Бу тэрилтэ үлэлээбитэ 9 сыл буолла. Үгүс дьон махтаһын, эрэлин ылан Арасыйыа кирэдьиит биэрэр тэрилтэлэриттэн биһир бастыңнара буола үүннэ (“Кредитный кооператив года - 2009, 2011” Фонд Сити), 25 тыһ. пайчиктаах. Филиаллара өрөспүүбүлүкэбит 22 улууну ситиһиилээхтик үлэтиллэр. Актыһтара бүгүңнү туругунан 999 мөл. 666 солк. тэннэстэ. Саамай үчүгэйэ дьон бары бырагыраамалара инфляцияттан эмсэҕэлээбэт гына оҕоһуллубуттар. Харчыны уурдарыыга 3 ыйтан 2 сылга дьэри болдьохтоон араас бырагыраамалар үлэтиллэр. Хас биһирдии киһийиңнэ усуллубуйатын ситилии быһааран биэрэллэр. Ону тэнэ, офистара Дьокуускай куораттың киһингэр турара олус табыгастаах.

Сөптөөх быһаарыныны ылының, инникигитин толкуйдаан!

Аадырыстара:

Нам улууһа, Нам сэлэниһэтэ, Чернышевская ул. 14, “Алмазкредитсервис” дьээтэ, 1 этээс, 106 офис.

Төл: (41162) 41-2-85, 8-924-177-9961

Сайт: www.almazkredit.ru

Варвара Говорова

Rinnai
Цифровой газовый котел.

Весенние скидки!!!

г. Якутск
ул. Бестужева-Марлинского, 17 **8(4112) 215-346**

МАГАЗИН
ГАЗ БОЙЛЕР

- Газовые конвекторы
- Насосы циркуляционные
- Станции Водоснабжения
- Радиаторы
- Преобразователи напряжения
- Аккумуляторы

Магазин «Электра» сердечно поздравляет всех жителей Намского улуса с майскими праздниками и объявляет о продолжении ежегодного розыгрыша призов в праздновании Ысыаха. СУПЕР ПРИЗ – путевка на двоих в экзотический ТАИЛАНД.

Также у нас новое поступление: холодильники, мультиварки, велосипеды, коляски, большой выбор инструментов и мн. др. Оформляем в кредит и в рассрочку. Доставка по селу бесплатно.

Магазин «Электра»,
конт. тел. 43-003

15 ч. – орто уонна улахан саастаах оҕолор күрэхтэрэ
Кизэһэ 19 ч. – гала-концерт, наараадалааһын

Гала-концертка кирири билиэт сыаната улахан дьонго – 100 солк., оҕолорго – 50 солк.

Наҕараадалар: соьнай уонна ансаамбылынан толорууга гранпри, бөлөх аайы лауреаттар, дипломаннар, араас номинациялар. Кыттар оҕолорго барыларыгар сертификат, фонограммалаах дискэлэр бэриллэллэр.

Кытты уонуоһа: соьнай нүөмэргэ – 300 солк.; бөлөҕүнэн толорууга оҕо аайыттан – 200 солк.

ООО «Уйгу» формирует пакет заявок и заключает договор на бетонные работы из своего материала на строительный сезон май-сентябрь 2013 г. по следующим видам работ:

- устройство ленточных фундаментов для частных домов;
  - проездов;
  - площадок;
  - тротуаров и т.д.;
  - утепление полов и фундаментов полистиролбетоном.
- Тел. 89143033016, 89244602771, с. Намцы, ул. Чернышевского, 74

Принимаем заказы на изготовление мебели по вашим размерам. Шкафы-купе, прихожие, стенки, полки, столы письменные, компьютерные, обеденные и т.д., кровати, кухни. А также устанавливаем межкомнатные раздвижные двери. По приемлемым ценам.

Тел. 89644295553, 89241763194

Намская центральная баня работает с четверга по воскресенье с 11.00 ч. до 21.00 ч. (касса работает до 20.00 ч.).

Тел. 89142788757, 89241687033

Продается земельный участок в с. Намцы по ул. Н. Баишева с общей площадью 1500 кв.м (напротив автозаправки в сторону с. Аппаны). Цена по договору.

Тел. 89644218314

МАХТАЛ

Күндү таптыгыр аҕабыт, эһэбит, Россия бочуоттаах суол туттааччыта, Саха Республикатын үтүөлээх туттааччыта, Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитигэ, «ССРС үлэһэ килбизин иһин» мэтээл кавалера, Түбэ нэһилиэтин Ытык киһитэ, тутуу ветерана Румянцев Тимофей Дмитриевич ыарахан ырыыттан ыалдьан күн сириттэн күрэммит кутурҕан күннэригэр күүс-көмө буолбут, ыарахан кэмнэригэр тэнгэ үллэстибит дьоммутугар: «Нам улууһа» муниципальный тэрилли администрациятыгар, улуус баһылыгын тутууга солбуйааччытыгар, комиссия салайааччытыгар Матвеев С.С., ОАО «Быйан» коллективтыгар, чуолаан генеральной директору Огороков Р.Е., Саха Республикатын Ил Түмөн депутатыгар, Президент советнигар Тимофеев Нь.С., Саха Республикатын Ил Түмөн депутатыгар, ОАО «Колми-95» генеральной директору Румянцев Н.И., Саха Республикатын Ил Түмөн бэрэстэбиитэллэрин палататын бастакы председателигэр, Саха Республикатын норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитигэр Ларионов Е.М., Саха Республикатын Ил Түмөн юридическэй отделын салайааччытыгар Бацев Ю.Н., Суорун Омоллоон аатынан Саха Республикатын опера уонна балет государственной театры директору Местников Г.Г., Нь.С. Тимофеев көмөлөһөөччүтэ Нестеров С.И., «И Хомустаах нэһилиэгэ» муниципальной тэрилли баһылыгар Атласов А.П., «Түбэ нэһилиэгэ» муниципальной тэрилли баһылыгар Федоров К.К., доьотторугар Матвеев В.В., Колесов В.А., Кривошапкин И.З., Гурьев Н.Ф., Петров Н.Н., Ефимов В.М., Соловьева М.И., Охлопков Р.С., улуус муннаадын председателигэр Христофоров А.Х., «Энсиэли» хаһыат редактору Касьянов В.Г., Еремеев А.И., Лукина Р.Е., Яковлев Е.Н., Иркутскай куоракка биригэ студенаабыт үлээннээхтэригэр, И.С. Гаврильев аатынан Нам 1№-дээх орто оскуолатын, ОАО «Ростелеком» коллективтарыгар, биригэ үлэлэбит коллегаларыгар, билэр дьонугар, доьотторугар, Намнааы аймахтарытыгар быраата Румянцев Д.Д. дьыэ кэргэнигэр, эдьийбит Колесова В.К. уонна кини кыргыттарыгар, дьоммутугар Окочешниковтарга И.С., П.Ф. уонна балтыларытыгар, бырааттарытыгар, куораттан аймахтарытыгар Дьяконовтарга, Ивановтарга, Румянцевтарга, Доьордуураптарга уонна бары чугас дьоммутугар, табаарыстарытыгар дирин махталбытын биллэрэбит. Эһиги дьыэ кэргэнгэ или-эйэни, доьубуйаны баҕарабыт.

Румянцев Т.Д. кыһа, күтүэтэ, сиэнэ

ОПТОВЫЙ СКЛАД ОДЕЖДЫ В Г.ЯКУТСК

Приглашает предпринимателей к сотрудничеству. Предлагаем одежду европейских брендов по очень выгодным ценам.

контактный телефон: 8964-420-82-85

РАСПОРЯЖЕНИЕ
26.04.2013 № 21-4-179
О запрете продажи алкогольной продукции на территории с. Намцы

Руководствуясь Постановлением Правительства РС(Я) от 09.06.2005 г. «О порядке ограничения розничной продажи и потребления (распития) пива и напитков, изготавливаемых на его основе, на территории Республики Саха (Якутия)» № 331, Уставом МО «Ленский наслег», в связи с проведением праздничных мероприятий 01 мая 2013 года и 09 мая 2013 года.

РАСПОРЯЖАЮСЬ:
1. Рекомендовать руководителям предприятий приостановить розничную продажу алкогольной продукции и пива во всех торговых точках, находящихся на территории с. Намцы на 01 мая 2013 г. во время проведения Праздника весны и труда, на 09 мая 2013 года во время проведения Праздника ко Дню Победы.

2. Контроль исполнения данного распоряжения оставляю за собой.

Глава МО «Ленский наслег»
А.Г. НОВГОРОДОВ

Мелодист Надежда Макарова ырыаларын толорууга улуустааы конкурс БАЛАҕЫАННАТА
Ытыллар күнэ: ыам ыйын 24 күнэ
Ытыллар миэстэтэ: Шестаков аат. улуустааы культурна киинэ
Ытыгы бэрээдэгэ:
9 ч. – регистрация
10 ч. – детсад оҕолорун күрэээ
12 ч. – алын сүһүөх оскуола оҕолорун күрэээ

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР:
редактору солбуйааччы — 41496, суругу тиһи, хаһыаты тангы — 41332, бухгалтерия — 41141, факс — 41141, 41496.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительства, «Нам улуунун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүтэ Федеральной сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПИ №ТУ14-0216.**

Сурукка ааккытын-суолугутун, үлэтитин, дьыэбит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияра кирибит суруктар төннөрүллүбэттэр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложной ул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru; editor@namtsy.sakha.ru

ИДЬУО ИҺИТИННЭРЭР

СЫЛҒЫНЫ СААНАН ЫППЫТТАР

Ааспыт нэдиэлэҕэ 10 киһи кыраммыт, 5 уруу тахсыбыт. Муус устар 25 к. Нам с. Чернышевскай ул. 22 №-дээх дьизитин таһыгар чааһынай гараж умайбыт. Муус устар 24 к. биллэригэртинэн ойууру сокуона суох кэрдибиттэр, барыта 147 куб.м ойуур кэрдилибит, хормоньута 318181 солк. тэнгэспит. Муус устар 24 к. Дьокуускай куорат полициятыгар регистрацияламмыт матырыйаал кирибитинэн Туойдаах дьиз сиргэ саанан ытыллыбыт сылгы өлүгэ кестүбүт. Муус устар 25 к. итирик туруктаах гр. Ш., П., О., Э., М. тутуллубуттар, кинилэр тутулар кэмнэригэр от күөҕэ өгнөөх вещество сууламмыт кумааһытын бырахпыттар. Муус устар 26 к. 1 Хомустаахтан гр. П. биллэригэртинэн гр.-ка А. уулуссага 4 саастаах атах сыгыннах кыыс соротофун сылдырын булбут. Нэдиэлэ устата 11 киһи итирик сылдыраларын, айдаарыттарын туһунан иһитиннэри кирибит.

Нам с. «Север-1» уч. Вас. Жиркова ул., 22, 1500 сот. уһаайбалаах, 9x12 дьиз көгдөйө атыыланар. Кырыһаһаах, гаас турбата дьизгэ кириэн турар.
Тел. 42-6-50, 89243688090, 89143058742

Считать недействительным утеранный паспорт серии 9801 № 351836 от 17.04.02 г., выданный ОВД Намского улуса на имя Евстафьева Евстафия Никифоровича.

Грузовые перевозки до 2-х тонн по селу, по городу.
Тел. 89841160270, 89243661967

Продаю «Ниссан-Лаурель» 2000 г. выпуска.
Тел. 4-18-04, 89142249924

Услуги электрика.
Тел. 89246636358

Бырааһыннык күннэринэн сибээстээн хаһыат аныгыкы нүөмэрэ ыам ыйын 8 күнүгэр таһар

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ УЛУУС ОЛОХТООХТОРО!

Мэлдьи ыраас ууну биһигиттэн атыылаһааха сөп. Ону таһынан атыыга бааллар механическай помпалар, электрическай кулердар. Сакааһынан аҕалабыт. Кирдээх, саһарбыт уонна хайдылаах баллоннары төттөрү ылбаһыт.

Аппааны бөһ., Лена ул. 16-та. Дьизгэ илдьэн биэрэбит.

Тел. 8914-300-11-70, 8924-873-73-11 уонна 23-3-21.

ЫРААС УУНУ ИҔИЭН — ЧӨЛ ТУРУКТАНАН!

Күндү тапталлаах ийэбит, эбээбит, хос эбээбит, 2 Хомустаах олохтообор, үлэ, тыыл ветерана ЗАХАРОВА Анна Павловна б.д. муус устар 28 күнүгэр күн сириттэн барбытын бары аймахтарытыгар, билэр дьоммутугар дирингик курутууйан туран иһитиннэрибит. Оболоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ	Биригэ үөрэммит табаарыспытыгар, Аппааны сэл. олохтообор Сивцев К.П. таптыыр кыһа, оҕото СИВЦЕВА Наталья Касьяновна эдэр сааһыгар уһун, ыарахан ырыыттан күн сириттэн барбытынан диринг кутурбаммытын тирээбит. Хатыг Ары орто оскуолатын 1981 с. выпуск
Тапталлаах оҕо, эдьийбит, ийэбит СИВЦЕВА Наталья Касьяновна эдэр сааһыгар ыарахан ырыыттан олохтон туораабытын чугас доьотторугар, бары аймахтарыгар дирингик курутууйан туран иһитиннэрибит. Ийэтэ, аҕата, кыһа, бырааттара, кийииттэрэ, балта	«Хатыг Ары нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата, нэһилиэк сэбиэтэ, общественноһа, Аппааны олохтообу СИВЦЕВА Наталья Касьяновна эдэр сааһыгар ыарахан ырыыттан олохтон туораабытынан аҕатыгар Сивцев Касьян Поселовичка, ийэтигэр Сивцева Мария Касьяновна, биригэ төрөөбүттэригэр, кыһыгар, бары чугас аймахтарыгар диринг кутурбаммытын тирээбит.
Тапталлаах балтыбыт СИВЦЕВА Наталья Касьяновна эдэр сааһыгар уһун, ыарахан ырыыттан биһиги кэжэбиттэн туораабытыгар чугас дьонугар, табаарыстарыгар диринг кутурбаммытын тирээбит. Эдьийэ, күтүэтэ, балтылара, бырааттара Түбэтэн Никоновтар	Үөрөппит оҕо, Үөдэй нэһилиэтин олохтообу СКРЯБИН Михаил Дмитриевич эдэр сааһыгар эмискэ соһучу күн сириттэн күрэммитинэн ийэтигэр Галина Михайловна, аҕатыгар Дмитрий Иннокентьевичка, кэргэнэ Александрка, кыргыттарыгар, биригэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар диринг кутурбаммытын тирээбит. Миша сырдык аатын, эйгээс майгытын, оҕолуу үөрүннэҥ дууһатын ойду-саньы сылдыһаһыт.
Тапталлаах эдьийбит НАТАША эдэр сааһыгар уһун, ыарахан ырыыттан биһиги кэжэбиттэн туораабытынан чугас дьонугар, табаарыстарыгар диринг кутурбаммытын тирээбит. Балтылара, күтүэтэрэ Сивцевтар, Татариновтар	Үөдэй орто оскуолатыгар үөрөппит учууталлара, кылаас салайааччылара Обутова Т.Н., Новгородова М.С.
Тапталлаах балтыбыт НАТАША эдэр сааһыгар уһун, ыарахан ырыыттан биһиги кэжэбиттэн туораабытынан чугас дьонугар, табаарыстарыгар диринг кутурбаммытын тирээбит. Эдьийэ, күтүэтэ, быраата, балта Сивцевтар	Убаастыыр табаарыспытыгар Соловьев Андрей Прокопьевичка тапталлаах кэргэнэ, уолаттарыгар Леняча, Сеняча ийэлэрэ, кийииттэригэр Натальяра, сиэннэригэр эбээлэрэ уонна аймахтарыгар Үйгээ Халыма олохтообу СОЛОВЬЕВА Евдокия Семеновна ыарахан ырыыттан ыалдьан олохтон туораабытыгар диринг кутурбаммытын тирээбит. Винокуров И.И., Попова М.В., Скрыбкин В.Т. дьиз кэргэттэрэ
Убаастыыр убайытыгар Касьян Поселович Сивцевка, кэргэнугэр Мария Касьяновна Сивцева, оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах кыһа СИВЦЕВА Наталья Касьяновна ыарахан ырыыттан күн сириттэн туораабытынан диринг кутурбаммытын биллэрэбит. Сивцевтар, Корчаговтар, Слепцовтар, Сивцевтар, Сивцевтар, Поротовтар	Күндүтүк саньыр, убаастыыр кийииппит, сангаспыт АЛЕКСЕЕВА Екатерина Ивановна ыарахан ырыыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр Владимир Кирилловичка, оҕолоругар, сиэннэригэр диринг кутурбаммытын тирээбит. Сивцевтар, Кармиловтар, Захаровтар, Винокуровтар, Федоровтар, Артамоновтар
Өр сылларга ыаллы олоьорбут Касьян Поселович Сивцевкэ кини улахан кыһа НАТАША ыарахан ырыыттан күн сириттэн барбытынан диринг кутурбаммытын тирээбит. Харитоновтар дьиз кэргэттэрэ	Истингик саньыр дьүөгэбит, үлэ ветерана СИВЦЕВА Александра Егоровна б.д. 26 күнүгэр ыарахан ырыыттан өлбүтүнэн ололоругар, күтүэттэригэр, сиэннэригэр, биригэ төрөөбүттэригэр диринг кутурбаммытын тирээбит. Аһыгытын тэнгэ үллэстэбит. Неустроева А.П., Пономарева Р.Н.
Хатыг Ары 2 №-дээх «Сандаара» детсад профкомун, коллективын аатыттан күн күбэй ийэтигэр Сивцева Мария Касьяновна, аҕатыгар Сивцев Касьян Поселовичка, биригэ төрөөбүттэригэр, төрөппүт кыһыгар Сивцева Ванессага СИВЦЕВА Наталья Касьяновна уһун, ыарахан ырыыттан эдэр сааһыгар олохтон туораабытынан диринг кутурбаммытын тирээбит.	Нам улуунун кырдыабаатарын уонна инбэлииттарын интернат дьизитигэр өр сылларга үлэлээбит, үлэ ветерана СИВЦЕВА Александра Егоровна ыарахан ырыыттан өлбүтүнэн бары билэр, биригэ үлэлэбит дьонугар, биригэ төрөөбүттэригэр, ололоругар, күтүэттэригэр, сиэннэригэр диринг кутурбаммытын тирээбит. Нам улууһунааы инбэлииттэр уонна кырдыабаатар интернаттарын коллектива
Күндү дьүөгэм СИВЦЕВА Александра Егоровна муус устар 26 күнүгэр ыарахан ырыыттан олохтон туораабытынан кэргэнигэр Сивцев Петр Петровичка, оҕолоругар Асяга, Гошага, Нургуянага, Сашага, сиэннэригэр диринг кутурбаммытын тирээбит. Дьүөгэтэ Сивцева А.Д., Иннокентий, Виктор, Акимовтар дьиз кэргэттэрэ	

«Энсиэли» хаһыат РИС таһылынна, таһылынна уонна бэчээттир сыагар бэчээттэннэ. **Аадырыһа:** Нам сэл. Заложная ул. №4 Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лис **Көһүл сыанана атыыланар Индекс — 54889.** Тираһа — 2263 Бэчээкэ илии баттанытын графика — 12:00 ч. 29.04.2013 с. Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 29.04.2013 с.